

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NÜN
50. YILINA ARMAĞAN

50. YIL SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

Hazırlayan
Bülent GÜL

Ankara/ 2012

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

© Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 2012.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayıncının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imlâ tercihi yazarlarına aittir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

Gül, Bülent (Ed.)

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan - 50. Yıl

Sempozyumu Bildirileri / Bülent Gül

VII+216 s. 24 cm.

ISBN 978-975-456-108-1

1. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 2. Tarih 3. Biyografi

DR432 T87 2012

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI TÜRK KÜLTÜRÜ BİLDİRİLER DİZİSİ 01

Genel Yayın Editörü

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Kapak ve Sayfa Tasarımı

SEMETEYHAN

İletişim Adresi

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

Bahçelievler, 7. Cad. 17. Sok. Nu. 38, 06490 Ankara / TÜRKİYE

Tel: (00 90 312) 2133100 Belgegeçer: (00 90 312) 2134135

Genel ağ: <http://www.turkkulturu.org.tr>

e-posta: tkaedernegi@hotmail.com

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan, Öncü Basımevi'nde
500 adet basılmıştır. (Kazımkarabekir Cad. 85/2 İskitler/ANKARA Tel:
3843120)

Ankara/2012

Sunuş

Değerli Okuyucular,

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1961 yılında kurulmuştur. Devletimizin, milletimizin dünya üzerinde kendini daha iyi öğrenmek ve anlatmak ihtiyacına cevap vermek üzere, Türk bilim adamlarına yapılan çağrı üzerine vücut bulan bir kuruluştur. Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına hizmet veren dernek statüsünde bilimsel çalışmalarını yürütür. Üyeleri, sadece Türk bilim hayatına, geniş anlamda Türkoloji sahasında hizmet verenlerden oluşur.

TKAE, bugün 50.yılı tamamlamış bir kuruluştur. Bugün, kuruluşun tüm yükü, ne yazık ki, sadece üyelerin omuzlarına kalmıştır. Kavun/karpuz ve benzeri 'festivallere' verilen maddî desteklere, Enstitü hayranlıkla bakar duruma gelmiştir. Ellinci yılı mütevazî şekilde üyelerimiz arasında kutlarken, kimi üyelerin bu tarz serzenişleri yürek yakıcı olmuştur. Bir kurumu kurdurmak önemli değildir. Önemli olan, onu yaşatır ve işlevini kuruluğu süreçteki gibi yerine getirecek tarzda yaşatmaktır. Bu bakımdan itiraf etmeliyiz ki, Batı dünyasında toplumları ileri götüren kurumlar ve yönetim yapıları, Doğuda kişiler ve tercihler süreci var oldukça aramızdaki gelişmişlik makasının kapanmasına olanak yoktur. TKAE, bu makasın kapanması için elli yıldır, kendisine verilen imkân ve kabiliyet sınırları çerçevesinde hizmet vermiş ve önemli boşlukları doldurmayı başarmış bir bilimsel kuruluştur. Bugün yaşanan ilgisizlik ve aldırmazlık üyelerimizi yıldırılmaz ise, başlanıldığı zamanki azim ve kararlılık içinde Türk milletine, devletine ve vatanına varolduğu sürece hizmetini sürdürmeye çalışacaktır.

TKAE, bilimsel faaliyetler, kitap ve dergi yayınları, düzenlediği sempozyumlar ile, Türk milletinin tarihinin, medeniyetinin ve dilinin dünya üzerindeki yerini, tekâmül seyrini ve bugünkü vaziyetini, zaaf ve meziyetleri ile birlikte 50 yıldır aydınlatmayı sürdürmektedir.

Elli yıl içinde, Enstitü bünyesinde Türk kültürü araştırmalarına üstün hizmetler vermiş ve bugün Hakkın rahmetine kavuşmuş bulunan değerli üyelerimizi mütevazî bir sempozyum ile anarak kutlama/ağıt yakma görevimizi de elinizdeki bu bildiriler kitabı ile okuyucularımıza takdim etmiş oluyoruz.

Enstitümüzün ellinci yılında yaşayan ve bize gurur veren Halil İnalcık, Oktay Aslanapa, Zeynep Korkmaz gibi ulu çınarlarımıza Tanrı'dan sağlık ve esenlik dolu uzun ömürler diliyoruz. Bu ulu çınarlar, bize, yalnızlığımızı unutturmaktadır.

TKAE'nin 50. yılı kutlama sempozyumuna katılan ve bize çalışmalarımızda güç veren değerli bilim adamı üyelerimize şahsım ve Enstitü adına ayrı ayrı teşekkür ederim. Ayrıca, bu çalışmanın gerçekleşmesinde emeği geçen tüm üye arkadaşlarımıza da teşekkürü bir borç biliriz.

TKAE'nin 50. yıl sempozyum bildirileri, üyemiz Bülent Gül tarafından kitaplaştırılmıştır. Bu değerli hizmetinden dolayı kendisine teşekkür ederiz.

Türk milleti varoldukça, devletine ve vatanına sahip çıkanları yaşadıkça, şüphesiz TKAE'ye de sahip çıkanlar bulunacak ve bu Türk bilim kuruluşu da, daha nice 50. yıllar yaşayacaktır umundayız. Sizlerin desteği, bizlerin bilimsel çalışma gücü ve TKAE'nin hayat kaynağıdır. Hoşça kalınız.

Enstitü Başkanı
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

İ Ç İ N D E K İ L E R

Dursun YILDIRIM

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 50. Yaşında / 1-9

Tuncer GÜLENSOY

Ahmet Temir'in Hayatı ve Eserleri / 11-35

Zeki KAYMAZ

Osman Nedim Tuna / 37-49

İsa ÖZKAN

Siyasi Mücadeleden İlmi Çalışmalara, Bir Bilginin Hayat Hikâyesi:
Abdülkadir İnan / 51-99

Ahmet Bican ERCİLASUN

Reşid Rahmeti Arat'a Dair / 101-111

Abdülkadir DONUK

İbrahim Kafesoğlu'nun Hayatı ve Eserleri / 113-137

Tuncer BAYKARA

Emel Esin / 139-157

Dursun YILDIRIM

Şükrü Murad Elçin <1912-2008> Hayatı ve Eserleri Hakkında / 159-167

Bahaeddin YEDİYILDIZ

Prof. Dr. Ercüment Kuran / 169-175

Mustafa ÖZKAN

Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş'ın Hayatı ve Eserlerine Toplu Bir Bakış / 177-194

Osman Fikri SERTKAYA

Prof. Dr. Muharrem Ergin / 195-201

Yunus KOÇ

Prof. Dr. Mekkî Şerif Baştav
Hayatı, Türk Tarihçiliğine Katkıları ve Eserleri / 203-210

SIYASİ MÜCADELEDEN İLMİ ÇALIŞMALARA, BİR BİLGİNİN HAYAT HİKÂYESİ: ABDÜLKADİR İNAN

İsa ÖZKAN
Gazi Üniversitesi

Abdülkadir İnan, yeni Türk devletinin ilmî öncülerindendir. O, XX. yüzyılın başlarında Çarlık Rusyası ve Sovyetler Birliği dönemindeki fırtınalı gençlik yıllarından sonra Türkiye'ye gelmiş; araştırmalarıyla Türk kültürünün tarihî, edebî ve dinî köklerini ortaya koymaya çalışmıştır. İnan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında bilim, eğitim, dil ve tarih konusundaki politikaların oluşturulması ve Türk dünyasıyla kültürel temelde köprüler kurulmasında önemli hizmetleri olan ilim adamlarımızdandır. Türkiye, Balkanlar, Türkistan ve İdil-Ural sahasında yüzlerce yıldan bu yana varlığını sürdüren Türk kültürü hakkında Rus ve Avrupalı bilim adamları tarafından yapılan araştırmaları yakından takip etmiş; çalışmalarıyla Türkiye Türkolojisinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Abdülkadir İnan (Bkz 1. fotoğraf), Türkiye Cumhuriyetin ilk yıllarında ve Atatürk'ün sağlığında yaptığı çalışmalarıyla itibar görmüş, daha sonra hak etmediği hâlde maddi ve manevi sıkıntılar yaşamıştır.

Abdülkadir İnan, 29 Kasım 1889'da bugünkü Başkurdistan'ın hudutları dışında kalan Yekatinburg (Sverdlovsk)'a bağlı Şigay köyünde doğmuştur¹. Babası, Süleyman Efendi'nin oğlu İmam Musaffa (Mustafa)'dır. Soy, dedesinin babası Abdülcelil ile büyük atası Bık ul oğlu Kazböri² vasıtasıyla

¹ Abdülkadir İnan hakkında vefatından sonra pek çok yazı kaleme alınmıştır. Sözü geçen yazılardan bir kısmı kaynaklar kısmında gösterilmiştir[İ.Ö.].

² Başkurt Türkleri, şecereye çok önem vermektedirler. İnan, 1917 Komünist İhtilâlinden önce "halk arasında yedi göbek atasını sayamayalar için imanı yok" denildiğini ifade etmektedir. Abdülkadir İnan'ın yedinci nesilden atası Ulukatayların önderlerinden olan Bikkul, katıldığı Pugaçev ve Yulay oğlu Salavat isyanlarını hatırasına o günlerde doğan oğluna Gazi Böri(Başkurt Türkçesinde Kaz böri) adını vermiştir.

Başkurt Türklerinin Ulukatay Boyuna dayanır.³ Annesi Balakatay Boyundan Molla Şirniyaz'ın kızı Zekiye Hanım'dır.

Asil ve dindar bir ailede yetişen Abdülkadir Bey'in asıl adı Fethülkadir'dir. Çocukluk yılları annesi, ailesi ve köy (avıl) çevresinden ibaret olan sözlü kültür ortamında geçmiştir. İnan'ın ilk kalem denemeleri olan "Başkurt Caylavında (Yaylasında)", Kurayçı Temirbay", "İl Üçün", "Ület (Bkz 1. Belge)" adlı hikâyelerinin⁴ ilham kaynağı, annesinden dinlediği eski Başkurt hayatına ait sahneler ile Başkurt masalları (ekiyet, ertegiler)dır. Nahiye müdürü olan babası Mustafa, kayınpederi Molla Şirniyaz'ın ölümünden sonra talep üzerine istifa ederek Balakatayların oturduğu Bulat köyünde imamlığa başlar ve aile de bu köye taşınır. Ancak babası, Abdülkadir İnan'ı amcası Muhibbilla Hazret'in⁵ kızıyla evlenen Âlim Efendi'nin Şigay'da açtığı Usul-i Cedit mektebine kaydettirir.

³ Abdülkadir İnan'ın kendisinin kaleme aldığı "Hatıralarım" adlı daktilo edilmiş metinde Ulukatayların, Başkurt Türklerinin büyük boylarından Kataylardan inme bir kol olduğunu ifade etmektedir. Ulukataylar, Ural Dağlarında bulundukları zaman 1774 yılında meşhur Pugaçev isyanına iştirak etmişler, tenkilden sonra Uralların doğu tarafına Batı Sibirya'ya kaçmışlar; daha sonra oradan bugünkü bulundukları sahaya yerleşmişlerdir. Ulukataylar, Pugaçev ve Yulayoglu Salavat isyanına katıldığı için Çarlık idaresince "propusçennik (haklarını kaybeden)" ilan edilerek, toprak üzerindeki mülkiyet hakları ellerinden alınıp köy ve kasabalarda mecburi iskâna tabi tutulmuşlardır. Buna rağmen yazları yaylak kültürünü devam ettiren Ulukatayların en son 1889 yılında yaylaya çıktıkları kaydedilmektedir(Sözü geçen bilgileri rahmetli Profesör Abdülkadir İnan'ın Orman Yüksek Mühendisi olan oğlu Mustafa Yaşar İnan Bey'in elinde bulunan "Hatıralarım" adlı metinden alınmıştır[İ.Ö.].

⁴ İdil-Ural Türklerinde Zakir ve Şakir Remiyev Orenburg'ta önce 21 Şubat 1906 tarihinde *Vakit Gazetesini*, daha sonra "*Edebî, Fenni ve Siyasi Mecmua*" olarak 1908 yılının Ocak ayında Rızaeddin Fahreddin'in de muharrirliğini yaptığı onbeş günde bir, 32 sayfa olarak *Şura Dergisini* çıkarmaya başlar(Bkz. Рызаеддин Фәхрәтдин, Казан 1999, s. 50; Мәрданов Раиф, *Бер Туған Рәмиевләр Шура Журналы һәм Рәмиевләр*, Руханиет Нәш., Казан 2002, s.157.). Abdülkadir İnan da ilk yazılarını 1917 yılına kadar 240 sayı yayın hayatını sürdüren *Şura Dergisinde* neşretmiştir(Bu yazılar için bkz."Başkurt Caylavında (Şura, Orenburg 1914)", "İl Üçün (Şura, Orenburg 1914)", "Temirbay Kurayçı (Şura, Orenburg 1915, Nu: 17)", "Ület (Şura, Orenburg 1916, Nu: 3)".

⁵ Okuma-yazmayı henüz Şigay köyünde iken öğrenen Abdülkadir İnan'ın kitaplara olan düşkünlüğü dolayısıyla dost ve akrabaları "amcası Muhibullah Hazret gibi âlim olacak" diye konuştuklarını ifade etmektedirler. İnan'ın amcası Muhibullah Hazret ise büyük âlim Şahabettin Mercanî'nin "*Hazuratü'l-hak*" adlı eserine arkadaşı Rahmetullah Molla ile reddiye yazmış ancak daha sonra Mercanî'nin hakkını teslim etmiş ve onun hürmetkârlarından biri olmuştur.

İlköğrenimini Âlim Efendi'nin Şigay'da açtığı Usul-i Cedit mektebinde yapar. Bir süre Çelyabinsk'te eski usulde eğitim veren Ahund Hakim Hazret Medresesine devam ederek tecvit ve Arapça dersleri alır.⁶

Ancak yeni usul yerine eski usulde eğitim yapan bu okuldan arkadaşlarıyla birlikte olaylı bir şekilde ayrılır. Çelyabinsk yakınlarındaki bir kasabada bulunan Rus-Başkurt Mektebi öğretmeninden Rusça ve matematik dersleri alır. Bu durumu Ahund Hakim Hazret'in mektupla haber vermesinden sonra babası kendisini almaya gelir ve ailesinin yanına döner. Yaz mevsimini tarlada çalışarak geçirir. Boş vakitlerinde Rusçasını geliştirmekle uğraşır; Türkçe gazeteleri ve Çelyabinsk'te çıkan *Uralskaya Jizni* gazetesini okur. Babasının Rus okullarına gitmesine razı olmaması üzerine 1907 yılında Troitsk'teki yeni usuldeki *Resuliye Medresesine* başlar. Şeyh Zeynullah Resulî'nin açtığı ve İstanbul'daki okulların programını uygulamaya çalışan *Resuliye Medresesinin* eğitim sisteminde yapılan ıslahatları yeterli görmez. Troysk'ta çıkan *Step* adlı gazetede medreselerde ciddi bir reform yapılmasına ihtiyaç olduğunu ifade eden Rusça açık bir mektup yayımlar. Takibata uğrayacağı endişesine kapılır ve okul müdürü Şeyh Zeynullah'ın oğlu *Abdurrahman Resulî*'nin tavsiyesiyle Mehmet Ali adlı bir zengin bir Kazak'ın oğluna Rusça ve diğer dersler vermek üzere Akmola vilayetinin Kökçetav kazasına bağlı Argın kabilesinin avılına gelir. Burada gözlemlediği Kazak Türklerinin türlü halk inanç ve uygulamalarını ileriki yıllarda her biri mukayeseli araştırmaya dayanan makalelerinde kullanacaktır. Yine üniversite arzusuyla Kesli işletmesindeki Miropolski adlı bir papazdan aldığı derslerle Rusçasını ilerletir. Ailesinin ısrarıyla tekrar Troysk'a döner; sekiz yıllık orta ve iki yıllık yüksek kısmını bitirir. 1914'te

Mercanî'nin vefatı sebebiyle şair Ak Molla yazdığı mersiyede bu hususa telmih edilmiştir.

"Ona şerik damolla Muhibullah
Rabbanî ulemanı muhip Molla
Evvelce kırın bakıp yürüp idi
Sonradan kayıp boldı muhik molla"

⁶ Abdülkadir İnan, iç karışıkların yoğun yaşandığı Çarlık Rusya'sının son döneminde çok farklı okullarda öğrenimini sürdürmek durumunda kalmıştır. Onun bütün amacı olgunluk imtihanını vererek öğretim dili Rusça olan devlet üniversitelerinden birinde öğrenci olmaktır. Bu sebeple o, usul-i cedit mektepleri taraftarıdır ve eski usulde eğitim verenlerden ziyade yeni metodu takip eden okullarda okumak ister. Bu sebeple Ahund Hakim Hazret Medresesindeki eğitim sisteminin beğenmeyen İnan, hemen karşısında kurulmuş bulunan usul-i cedit mektebinin öğrencileri ve öğretmenleriyle temasa geçer. Kendisine Arapça gramer ve tecvit ezberlettiren Zahidullah Halfe'nin değil, "yeni usuldeki kitapları ve edebi eserleri okumaya devam et" diye teşvik eden Zakir Mahdum'un tavsiyelerine uyar.

Yüksek Muallim Mektebi'nden mezun olduktan sonra 1915'te Bütün Rusya Müslümanları'nın Mahkeme-i Şer'iyye Kurulu önünde dinî ilimlerden imtihan vererek müderris unvanını ve şehadetnamesini almıştır.

Öğrencilik yıllarında bir ara Kazak Bağlan obasında öğretmen olarak çalışmış; Asker Ailelerine Yardım Kurumunda memuriyet görevlerini yürütmüştür. İlk kalem denemeleri de bu yıllardadır. "Ruslara toprak satışının felaket getireceğini belirttiği" "Başkurtlarda Toprak Meselesi" ile "Başkurt Uleması" adlı yazıları *Vakit* (1908); şiirleri ve Başkurtların hayatıyla ilgili küçük hikâyeleri ise *Şûra* dergisinde yayımlanmıştır.⁷ 1915 yılından sonra Sibiryâ hududundaki Kamışlav şehrinde askerlik görevine başlamış, terhisini müteakip 1917 yılının Eylül ayında İtişbay kazasında öğretmeliğe devam etmiştir.

Abdülkadir İnan, 1917 yılındaki Bolşevik ihtilâlinde sonra öğretmenlik görevinin yanı sıra Başkurt Türkleri için siyasî faaliyet ve mücadelelerde bulunmuştur. İtişbay Sovyet Başkanlığı, Ural Eyaleti Müslümanları Sovyeti Üyeliği, Zeki Velidi başkanlığında kurulan Başkurdistan Çelyabinsk Halk Komitesi Temsilciliği, Başkurt Gazetesi Başyazarlığı gibi vazifeler almıştır. Zeki Velidi ile Moskova ve Petersburg'ta Başkurt delegeleri olarak ziyaretler gerçekleştirmiştir.

Komünist hükümetin artan baskıları sebebiyle bazı arkadaşlarıyla birlikte 1920 yılında önce Kazakistan'a, bir süre sonra da Taşkent'e geçer. Abdülkadir Cılkıbay adıyla Kazak ve Kırgız okullarında öğretmenlik yapar. Kızıl orduya karşı kurulan Türkistan Millî Komitesi'nde çalışır (Bkz 2. Fotoğraf).

Milli davayı anlatmak için 1923'te İran ve Afganistan'da yaklaşık bir yıl kadar kaldıktan sonra 1 Kasım 1923'te Hindistan'a, 1924 yılında buradan da Avrupa'ya, Marsilya, Paris ve Berlin'e (Bkz 3. ve 4. fotoğraflar) gider.⁸ 20

⁷ Abdülkadir İnan'ın 1908 yılında başladığı yazı hayatı, ölümünde birkaç gün öncesine kadar sürmüştür. İnan'ın on sekiz yaşında iken 1908 yılında *Vakit Gazetesi*nde yer alan iki yazısından sonra 1910 yılında Kazak Türkleri hakkındaki "Kırgız Dalasında (*Vakit*, Orenburg 1910); "Kırgız Sahralarından (*Tarîfu'l Müslimin*, İstanbul 1910, Nu: 12)" adlı yazılarını neşreder. "Başkurt Caylavında (*Şura*, Orenburg 1914); "Başkurt Musikisi (*Muallım*, 1914, Nu:8)", "Caylavı Özlerken (*Şura*, 1914, Nu. 24, /şiir/)", "İl Üçün (*Şura*, 1914)", "Temirbay Kurayçı (*Şura*, 1915, Nu:17)" onun Başkurtlar hakkındaki diğer yazılarıdır.

⁸ Dr. Rıza Nur, Abdülkadir [İnan] ve Zeki Velidi [Togan]'a 15 Mart 1924 tarihinde Paris'te yaptıkları görüşmede "siyasi işleri bırakarak Türkiye'ye gelip ilimle meşgul olmalarını" teklif etmiştir. Daha sonra Maarif Vekili Hamdullah Suphi'nin Berlin Büyükelçisi Kemaleddin Sami Paşa vasıtasıyla Zeki Velidi için gönderdiği davet mektubu ile 12 Mayıs 1924 tarihinde İstanbul'a gelmek üzere Abdülkadir

Mayıs 1925 tarihinde İstanbul'a gelir. 3 Haziran 1926'da Türk vatandaşlığına kabul edilirler.

Türk kültür coğrafyasının yakın ve uzak yurtlarında, XX. yüzyılında başlarında çıkan sıkıntılar sebebiyle Türk ve akraba topluluklara mensup aydınlar ümitlerini, varlık ve geleceklerini Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte görerek göçlerle ülkemize gelmişler ve yeni vatanlarının gelişmesi için çeşitli sahalarda hizmette bulunmuşlardır.

Abdülkadir İnan'ın "çalışmalarının ikinci devri, İstanbul'da çıkan" "Yeni Kafkasya" dergisinde 1924 yılında yayımladığı "Volga Boyunda İslâm: Türk Harsıyla Mücadele" adlı yazısıyla başlar. Merhum, bu yazılarında, ayrı düştüğü vatanının o zamanki içtimaî, kültürel durumunu tanıtmak maksadını güder. "Rusya Türklerinde Millî Hars Meselesi", "Harih Türklerde Hars Meselesi" onun Türkiye'de yayımladığı ilk makaleleridir."

Abdülkadir İnan'ın ilmî çalışmalarındaki ciddiyetini⁹ bilen Prof. Fuad Köprülü (Bkz 5. ve 6. fotoğraflar) onu önce İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine sonra Türkiyat Enstitüsü'ne Türkoloji asistanı olarak alır.¹⁰ 1927 yılında Zeki Velidi Togan ile birlikte Yeni Türkistan dergisini çıkarırlar (Bkz 7. Fotoğraf). Aynı yıl, Türk Halk Bilgisi Derneği'nin çalışmalarına katılır. Derneğin yayın organı olan *Halk Bilgisi Haberleri Dergisinde* makaleleri neşredilir. 1929 yılında Doğu Anadolu'ya "Birinci İlmi Seyahate" çıkar ve sonuçlarını 1930 yılında kitap olarak yayımlar.¹¹ 1. Şubat 1933 tarihinde

İnan'la yola yola çıkarlar (Zeki Velidi Togan *Hatıralar*, Ankara 1999, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 510).

⁹ Abdülkadir İnan'ın Fuad Köprülü tarafından İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsüne asistan olarak atanmadan önce Türkiyat Mecmuasında iki yazısı yayımlanmıştır (Başkurdistanlı Abdülkadir [F.Süleyman], "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında", *Türkiyat Mecmuası* İstanbul 1925, Cilt:1 s. 213-219 ile [Abdülkadir], "Notlar ve Vesikalar: Türk Kabile İsimlerine Dair", *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul 1925, C: 1, s. 258-265).

¹⁰ Abdülkadir İnan'ın, Emekli Sandığı'na çıkarılan sicil ve hizmet cüzdanında 1 Teşrinvevvel (Ekim) 1926 tarihinde 15 TL aylıkla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Asistanlığına vekâleten tayin edildiği, 1. Haziran 1928 yılında 20 TL aylıkla İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Asistanlığına geçtiği, 24 Eylül 1931 tarihinde barem kanunu ile maaşı 25 liraya baliğ olarak Edebiyat Fakültesi Asistanlığına döndüğü belirtilmektedir (Bkz 2. belge).

¹¹ Ziyaeddin Fahri [Fındıkoğlu] ile Mehmet Halit [Bayrı] 1924 yılında Anadolu Mecmuasını çıkarır. İhsan Mahvi ile Ziyaeddin Fahri [Fındıkoğlu] 1 Kasım 1927 sonradan adını *Türk Halk Bilgisi Derneği* şeklinde değiştirdikleri *Anadolu Türk Halk Bilgisi Derneği*ni kurar. Sözü geçen dernek, "folklor derleyicilerini yetiştirmek ve yönlendirmek" amacıyla 1928 yılında "*Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber*" adlı kılavuzu ile Ziyaeddin Fahri'nin müdürlüğünde 192 sayfadadan oluşan *Halk Bilgisi Mecmuası*'nı neşreder. *Türk Halk Bilgisi Derneği*, "İlim Encümeni Azası"

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki asistanlık görevinden istifa ederek, Ankara'ya Atatürk'ün muhitine girişi (Bkz 8. fotoğraf) ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Bkz 3. belge) onu hayatında yeni bir dönemi teşkil eder.¹² 18 Ocak 1935 yılında "Doğu Türk Lehçelerini tetkik edip okutmak için" Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine profesör tayin edilir (Bkz 9 ve 10 fotoğraflar). Abdülkadir İnan, Ulu önder Atatürk'ün çevresinde Türkiye dışındaki Türklerden biri olarak Türk kültürünün bütünlüğünü ilmi yoldan araştırmak ve anlatmak görevini başarıyla yerine getirmiştir.

Abdülkadir İnan, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ndeki Atatürk'ün himayesinde Naim Hazim, Hamit Zübeyr (Koşay), Ahmet Cevat (Emre), Celal Sahir (Erozan), Ragıp Ruşen Eşref (Ünaydın), Besim Atalay, Hasan Ali (Yücel), İbrahim Necmi (Dilmen) gibi devrin önde gelen kişileriyle birlikte çalışmıştır. Dolayısıyla dildeki sadeleşme çalışmalarıyla "Güneş Dil Teorisi" gibi dil inkılâbı çerçevesinde yapılan pek çok işte görev almış, yabancı dil bilginlerinin görüşlerinin Türkçe tercümelerini bizzat Atatürk'e arz etmiştir. Sovyetler Birliği İlimler Akademisi üyesi Nikola Marr'ın "Dillerin ve Kavimlerin Dağılışı ve Türk Dillerinin Anavatanı Meselesi" adlı eseri ile Dil Kurultaylarındaki bildirilerini çevirerek Türk bilginlerinin istifadesine yine o sunmuştur. Marr'ın Güneş Dil Teorisine temas ederek Türk diliyle Hint-Avrupa dilleri ve yine Türk diliyle Maya dili arasındaki benzeyiş gibi hususlarda "Bütün dillerin tarihi inkişafının Türkçeyle ilgili olduğu" şeklindeki o yıllarda Türk aydınlarının başlangıçta hoşlarına giden ve tasvip ettikleri görüşü ilk kez Abdülkadir İnan Türk ilim âlemine duyurmuştur. Bilindiği gibi "Güneş Dil Teorisi" adıyla bilinen bu tezi, 1935 yılında Phil.

olarak Abdülkadir [İnan] Bey'i 15 Ağustos-27 Eylül 1929 tarihleri arasında Trabzon, Rize, Gümüşhane, Erzurum ve Erzincan'ı, kapsayan ilk ilmi derlemeye Devlet Konservatuvarının "Musiki Folkloru" grubuyla birlikte gönderir. Abdülkadir İnan'ın, gezideki derlemelerini "*Birinci İlmî Seyahate Ait Rapor*" adıyla 1930 yılında yayımlar. İkinci ilmi geziyi ise Abdülkadir [İnan] Bey, Ali Rıza [Yalçın] ve Şakir Sabri'yle birlikte 1931 yılının Temmuz-Ağustos ayında Gaziantep'e giderek gerçekleştirmiştir. Halk Bilgisi Mecmuası daha sonra aynı dernek tarafından "Halk Bilgisi Haberleri" adıyla ilk dergiden yaklaşık bir yıl sonra 1 Kasım 1929 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Halk Bilgisi Haberleri Dergisinin 1.sayısında Abdülkadir adıyla "Hap" 2. sayısında "Koroğlu'na ait Kitabiyat" başlıklı yazıları yayımlanan İnan'ın, aynı dergide "Abdülkadir" adıyla on iki, "Abdülkadir İnan" adıyla altı yazısı yer almıştır.

¹² Abdülkadir İnan, İstanbul'dan Ankara'ya Türk Dilini Tetkik Cemiyetine gelişinden bir ay iki gün sonra bütün Merkez Kurulu üyeleriyle birlikte 08.03.1933 tarihinde Çarşamba akşamı Atatürk'ün huzuruna Çankaya Köşkü'ne çağırılmıştır. İnan, Atatürk ile Türk dili, tarihi ve kültürü konularında yapılan toplantılara katılarak 1934 yılında bir; 1935 yılında otuz beş; 1936 yılında kırk üç; 1937 yılında on olmak üzere toplam doksan defa görüşme imkânı elde etmiştir.

Dr. Hermann Kyergic, "Türkçenin temel bir dil olduğu dünya dillerindeki pek çok sözün Türkçeden türediği" şeklindeki 41 sayfalık bir inceleme haline getirerek Atatürk'e göndermiş ve o yıllarda bu konu Türk dilcilerini oldukça meşgul etmişti. İnan'ın Atatürk'ün huzurundaki bu toplantılarda pek çok hatırası nakledilmektedir.

"Atatürk, bir akşam, Birinci Dünya Savaşında Dördüncü Ordu Komutanı bulunan rahmetli Cemal Paşa'nın yurda çok pahalıya mal olan yanlış tutumları üzerinde dururken, gecenin geç saatlerine kadar süren bu sofrada toplantıları esnasında istemeyerek uyuklayan Abdülkadir İnan'a;

-Abdülkadir sen ne dersin? diye sorar.

Abdülkadir İnan derhal gözlerini açarak;

-Ben onun büyüklüğünü bir sözünden anlamıştım, der.

Konuya hiç uymayan bu karşılık üzerine Atatürk alaylı, biraz da öfkeli bir sesle:

-Ya öyle mi? Anlat bakalım, ne imiş o söz? diye sorar.

İnan hiç telaş etmeden anlatmaya başlar:

-Çarlık yıkılmış, biz de Türkistan'da bir Cumhuriyet kurmaya çalışıyor, bir yandan da komünistlerle de uğraşıyorduk. Cemal Paşa oraya kadar gelmiş, bilir bilmez işlerimize karışmaya koyulmuştu. Bir gün sabrımız taşı. Kendisine şöyle dedik; "Anadolu'daki kardeşlerimiz ölüm kalım savaşında. Türkiye kurtulmazsa Türkistan'ın bağımsızlığı neye yarar? Siz buralara gelmek için orasını nasıl bırakabildiniz?"

Cemal Paşa bu kınayıcı çıkışımıza kızmadı, gülümseyerek güvenle "Orada Mustafa Kemal Paşa var" dedi. İşte o söz...

Abdülkadir İnan, açıklamasını böyle umulmadık bir şekilde bağlamasına Atatürk memnun olur ve onun uyuklamasını mazur görür.¹³

Abdülkadir İnan, 20-25 Eylül 1937 yılında İstanbul'da toplanan İkinci Türk Tarih Kongresi'nde Atatürk'ün huzurunda "Orta Asya'daki Türk Kültürü İzleri" adlı bir bildiri sunmuştur. Sözü geçen bildirisinde İnan, 1924 keşfedilen ancak 1929 yılında Rus Devlet Etnografya Müzesi tarafından hafriyatı yapılan Altay'daki Yan Ulagay Irmağı sahilindeki Pazırık Kurgan'ından elde edilen buluntular konusunda Rus araştırmacı Rodenko'nun tezlerini eleştirerek kendi düşüncelerini dile getirmiştir. Abdülkadir İnan, "Rodenko'nun bu mezar Türk ve Moğol ırkına ait değil, Aryânî ırktan olan İskitlerindir" şeklindeki ifadesi ile arkeolog Graiznov'un kurganın hangi millete ait olduğu hususundaki sessizliğine itiraz eder. İnan, kıyafetleri ve eşyalarıyla defnedilmiş kahramanla birlikte buzların arasında

¹³ Ağakay, Mehmet Ali, *Atatürk'ten 20 Anı*, Ankara 1972, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 29-31.

donmuş olarak kalan atların kuyrukları, yele ve topuk saçaklarının kesilmiş, kulakların enenmiş ve hepsinin aygır olmasından hareketle Türk mezarı olduğunu kültürümüzün tarihi yadigarlarından örneklerle ispata çalışır. Atatürk'ün takdirini kazanır.¹⁴ Ancak Atatürk'ün kendisine gösterdiği samimi ilgiden rahatsız olan ilmî ve idarî bürokrasi onun ölümünden sonra Abdülkadir İnan'a iş hayatında türlü sıkıntılar çıkarmış âdeta ondan intikam almıştır. 1944 yılının Nisan ayında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesince "Kanuni muamelede bir kısım eksiklikler olduğu" sözlü olarak ifade edilmiş ve Abdülkadir İnan'ın maaşı kesilmiştir. Fakat o, aynı fakültenin Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü'nün yazılı davetine icabet ederek haziran imtihanlarını yapmış, notlarını teslim etmiş ve Dekanlığın verdiği diğer görevleri yerine getirmiştir. Dokuz yıl, dört ay Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde profesör unvanıyla dersler veren, doçentlik ve doktora jürilerine giren, profesörler kurulunda görev alan İnan'ın kaçarak geldiği Sovyetler Birliği'nde kalan diplomalarını ibraz edemediği gerekçesiyle, bir anda unvanı elinden alınmış işinden uzaklaştırılmıştır (Bkz 6. belge). Bunda 1944 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yoğunlaşan Türkçülük olaylarına karşı yürütülen kampanyanın da etkisi olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵ 1944 yılının eylül ayında onun D cetveline nakil ve "öğretici" kadrosuyla önceki görevlerini sürdürmesine karar verilmiştir. 1946 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Tarih ve Çağdaş Türk Lehçeleri derslerini verecek kimse bulunamayınca o, yeniden çağrılmıştır. 1947 yılında ise kendisine "mütercim" kadrosunun ek ders ücreti ödenmeye başlanmıştır. Saadet Çağatay, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Atatürk'ün ölümüyle himayesiz kalan Abdülkadir İnan'ın o günlerini şöyle anlatmaktadır:

"Ben, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine intisap ettiğimde, o daha hocalık ediyordu. Bana onun odasında yer ayırmışlardı. O, Dil Kurumunda çalıştığından, dersten derse gelir, ancak ders aralarında konuşurduk. Devamlı Fakültede çalışmadığı bahanesiyle, onun masasını çekip almışlardı, fakat "geldiğinde kullanır" diye koltuğunu vermemiştim, kendim ona oturmuyordum "Abdülkadir Bey varken,

¹⁴ İnan, Abdülkadir, "Altay'da Pazırık Hafriyatında Çıkarılan Atların Vaziyetini Türklerin Defin Merasimi Bakımından İzah /Orta Asya'daki Türk Kültürü İzleri" *İkinci Türk Tarih Kongresi 20-25 Eylül 1937, Zabıtlar*, İstanbul 1937 s. 142-143.

¹⁵ Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 1944 yılındaki "İrkçılık-Turancılık" suçlamasıyla İstanbul Örfi İdare Mahkemesinde Abdülkadir İnan'a dava açılmadığını; ancak onun milliyetçi dergilerde yayımlanan yazıları ve Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'ın arkadaşı olması sebebiyle devrin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ile Yüksek Tahsil Umum Müdürü Necmettin Halil Onan tarafından Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesindeki profesörlük kadrosunun iptal edildiğini belirtmektedir (Tanyu, Hikmet, "Prof. Abdülkadir İnan'ın Son Günleri ve Bazı Hatıralar" *Töre Dergisi*, Aralık 1976, Sayı: 67, s. 28-31).

onun koltuğuna sahip çıkmam adaba uymaz" düşüncesiyle o koltuğa oturmağa çekinir, adı bir sandalyede oturdum. Bu hal bir hayli sürdü, nihayet günün birinde, koltuğun boş durduğunu, benim de sandalyede oturduğumu görünce; "Niye bu koltuğa, oturmuyorsunuz, alın, alın" diye ısrar etti, ben de: "Yok, o sizin, siz geldiğinizde oturursunuz" dememe rağmen, razı olmadı, koltuğu benim masamın başına getirdi, merhum eşya düşkünü ve gururlu değildi." şeklinde ifade etmektedir.¹⁶

Abdülkadir İnan, karşı karşıya kaldığı bu durum dolayısıyla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne "Profesör unvanıyla yaptığım ödevlerin, doçent, doktora ve talebe imtihanlarının (Bkz 4. ve 5. belgeler) kanuni olarak kabul edildiğinin dikkate alınarak hakkı müktesebin" şeklindeki ifadeleriyle profesör unvanının iadesi için çeşitli tarihlerde dilekçe ile müracaatta bulunmuştur (Bkz 6. belge). Dilekçesine Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dekanlığı'nın ve çeşitli devlet kurumlarının "Prof. Abdülkadir İnan" hitabıyla kendisine gönderdiği resmi yazıların örneklerini de koymuştur (Bkz 7 ve 8. belgeler). Ancak İnan, bu çabalarına rağmen bir sonuç elde edememiştir. Evrakından ve naklettiği hatırlarından pek çok kimsenin o dönemde Abdülkadir İnan'a samimi değil, ikiyezli davrandığı anlaşılmaktadır. Bunun bir örneğini 2.07.1948 tarihinde Yüksek Tahsil Umum Müdürü ve Eski Türk Edebiyatı Profesörü Necmettin Halil Onan'ın, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dekanlığına gönderdiği onun hakkındaki kanaatini belirten yazının suretinin üstüne İnan "Murailiğin bu derecesini Türk ırkından olan, damarlarında Türk kanı taşıyan hiçbir kimse yapamaz" (Bkz 9. belge) şeklinde not düşerek kaydetmiştir.¹⁷ Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün kendisine verdiği sicil cüzdanında (Bkz 10. 11, 12. ve 13. belgeler) onun Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesindeki profesör olarak geçirdiği dokuz yıl, dört aylık süre yok sayılmış (Bkz 14. belge), 14.09.1948 tarihinde Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Okutmanlığına; 08.05.1950 tarihinde ise Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Görevliliğine atandığı kaydedilmiştir (Bkz 14. belge). Bir ara Rus Dili ve Edebiyatı Öğretim Görevliliğine (30.04.1951) başlamışsa da 08.05.1953 tarihinde yeniden Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim görevliliğine döndüğü belirtilmektedir. Abdülkadir İnan, 27.11.1954 tarihinde 65 yaşını doldurduğundan ve bütün hizmeti on dört yıl olduğu için kısıtlı emeklilik hakkıyla görevden ayrılmıştır (15. belge).

¹⁶ Çağatay, Saadet, "Abdülkadir İnan, (29.XL1889-1.X.1976)" *Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Yıl: XV, Sayı: 171, Ankara 1977, s. 147-152.

¹⁷ Mustafa Yaşar İnan, babası Abdülkadir İnan'dan naklen Prof. Dr. Şinasi Altundağ'ın Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden unvanın alınması sürecinde ona, Atatürk'ü kastederek "Sen, sarhoş birinin tayin ettiği profesörsün" şeklinde hakaret ettiğini ifade etmektedir.

Abdülkadir İnan, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 1942 yılından sonra odasını Saadet Çağatay ile paylaşmıştır. Saadet Çağatay, İnan'ın ölümünde sonra ilk makalelerden birini yazmış ve aynı zamanda onun *Makaleler-İncelemeler* adlı eserini Hikmet Tanyu Bey'le birlikte yayına hazırlamıştır. Saadet Çağatay yazısında Abdülkadir İnan'dan hep saygıyla bahsetmektedir. İnan daima doğduğu Başkurdistan topraklarının bilhassa Ural Dağları'nın özlemi içinde olmuştur. Odasına kabul ettiği öğrencilerini başköşeye geçirip kendisi kapının hemen yanındaki sandalyeye ilişince, terbiye gereği öğrenciler, "Hocam lütfen yerinize, yahut buraya bize gösterdiğiniz yere siz oturunuz" deyince odasında Hüseyin Gazi Dağı'nın en iyi kapının yanındaki sandalyeden görüldüğünü o sebeple kapının yanını tercih ettiğini söylediği ifade edilmektedir. Yine Abdülkadir İnan, Saadet Hanımla yaşadığı bir kırgınlık üzerine birlikte oturdukları odayı terk etmiş o zaman Yükseköğretim Genel Müdürü ve DTCF'de eski Türk edebiyatı profesörü olan Necmettin Halil Onan Bey onu "beraber oturalım" diye odasına davet etmiştir. Dostları, Umum Müdür Beyle oturmaktan hoşlandığını ima ettiklerinde o, "Ankara'da Hüseyin Gazi Dağı'nın kedisine Ural Dağlarını hatırlattığını, fakültede de en iyi Necmettin Halil Bey'in odasından görüldüğü için onunla oturduğunu" ifade etmiştir.

Kibar, mütevazı ve sessiz bir insan olan değerli âlimin kendisine yapılan haksızlıkları tevekkül ile karşıladığı belirtilmektedir. Rusça, Almanca, Arapça Farsça ve pek çok Türk Lehçesini bilen İnan çalışkan, dindar ve milliyetçi biri olarak temayüz etmiştir. Abdülkadir İnan'ın, daima büyüklere saygılı, küçükler sevgi ve koruma duygusuyla hareket ettiği belirtilmektedir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesindeki öğretim üyeliği yıllarında öğrencilere sınavlarda notu esirgemediği hoşgörülü ve babacan bir tavır içinde olduğu ifade edilmektedir. Saadet Çağatay onun bu özelliklerini şöyle anlatmaktadır:

"İmtihanları o zamanlar birlikte yapardık, O, talebeye karşı aşırı derecede merhametli ve müsamahakâr davranırdı, asla dönmelerine razı olmaz, çoğu zaman, biz diğer hocaları müşkül durumda bırakırdı. "Bildi, bildi yeter, at bir beşi, tatlıya bağla" der, bazen da hiç de istemediğimiz ve usulümüz de olmadığı halde, bir bahane ile çıkar, geçemeyen talebeye geçtiğini bildirirdi, böylece bizleri üzer ve güldürürdü."¹⁸

Öğrencilerinden daha sonra akademisyen olanlar İnan'ın Türkiye Türkçesi dersinde Türkçenin ünlü seslerini anlatırken Kıpçak Türkçesinin yaşayan yazı dillerinden biri olan Başkurt Türkçesinin tesiriyle "o" ve "ö" seslerini "u" ve "ü" biçiminde dar ve yuvarlak olarak söylediği ve "o" sesi için

¹⁸ Çağatay, Saadet, "Abdülkadir İnan, (29.XL1889-1.X.1976)" *Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Yıl: XV, Sayı: 171, Ankara 1977, s. 147-152.

bu urdu(ordu)daki "u"; "ö" için ise bu ürdekteki "ü" şeklinde telaffuz ettiği nakledilmektedir.

Türk Tarih ve Türk Dil Kurumunun asli üyesi olan İnan(bkz 16. belge), başuzman olarak çalıştığı Türk Dil Kurumundan da "Dilde Tasfiyecilik ve Uydurmacılığa" karşı olduğu için çıkarılır. 1961 yılında Diyanet İşleri Başkanlığında çalışmaya başlar. Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercümeleri Üzerinde Bir İnceleme" adlı eserini yayımlar. 1964 yılının Nisan ayından itibaren de Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünde görev alır(Bkz 11. ve 12 fotoğraflar).

1974 yılında Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünün tahsisatı kesilince İnan buradaki görevinden de ayrılmak zorunda kalır. Giderek bozulan sağlığına rağmen, İnan çalışmaya devam etmiştir(Bkz 13. fotoğraf). Üç defa kaza geçirmiş ve çeşitli ameliyatlara olmuştur. Son yıllarda bir gözü kapanmış, kulakları işitme hassasiyetini kaybetmesine rağmen hayata gözlerini yumduğu bir gün öncesine kadar Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünde yazıları tashih etmiş, 1 Ekim 1976 tarihinde akşam televizyon seyredirken üçüncü kez geçirdiği kalp krizi sonucu Ankara'da vefat etmiştir.¹⁹

Kazanlı bir aileye mensup Öğretmen Müşfika (Ziyaeddinoğulları)²⁰ ile (Bkz. 14. ve 15. fotoğraflar) evli olan Prof. İnan'ın adını Atatürk'ün koyduğu, Orman Yüksek Mühendisi olan Mustafa Yaşar adlı bir oğlu bulunmaktadır.²¹

¹⁹ Erkan, Mustafa, "113. Doğum, 26. Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle Abdülkadir İnan", *Erdem Dergisi* Cilt:12, Sayı:36, Mayıs 2000, s. 912.

²⁰ Abdülkadir İnan'ın eşi Müşfika Hanım, İstanbul'a göç etmiş Kazanlı bir aileye mensuptur. Müşfika Hanım'ın babası Ziyaeddin Bey (doğum:1278/1862); annesi ise Faize Hanım (1284/1876)'dir. 21.12.1966 tarihli İstanbul Eyüp Nüfus Müdürlüğü kayıtlarına göre, Müşfika Hanım 1314(1898) yılında doğmuştur ve dört çocuklu ailenin en küçük evladıdır. Müşfika İnan, bir ara öğretmenlik yapmış, 1930'lu yıllarda folklor malzemeleri derlemek için Anadolu'da ilmi gezilere katılmış, araştırmalarda bulunmuştur. Müşfika İnan, 17 Ağustos 1977 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Abdülkadir İnan emekli olduktan sonra İstanbul'a taşınmıştır. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığında görev aldıktan sonra yeniden Ankara'ya dönmüştür. Oğlu Mustafa İnan'ın belirttiğine göre İstanbul'da kalan Müşfika Hanım, titizliği sebebiyle, Abdülkadir İnan'ın odalar dolusu kitabını on iki bin liraya sahafa satmıştır. Oğlu Mustafa İnan'ın Ankara'daki evinde kalan az sayıdaki kitabı ise Başkurdistan Muhtar Cumhuriyetinde kütüphaneye hediye edilmiştir.

²¹ Müşfika-Abdülkadir İnan çiftinin ilk oğulları doğduktan kırk gün sonra vefat etmiştir. İnan, 1937 yılının yaz aylarında Türk Dil Kurumu çalışmaları için İstanbul'da Dolmabahçe sarayında bulunduğu sırada eşinin bir erkek çocuk dünyaya getirdiği haberini almıştır. Türk Dil Kurumu'nun çalışmaları hakkında bilgi alan Atatürk, İnan'ı pek sevinçli görünce, neşesinin sebebini sormuş. O da,

Sinop Ayancıklı Melek Hanım ile evli olan oğlu Yaşar Bey'den 1968 doğumlu Müşfika Bilbay (Arda) adlı bir kız, 1969 doğumlu Bilgünay adlı bir erkek torun sahibidir(Bkz 16. 17. ve 18. Fotoğraflar) Mezarı Ankara'da Karşıyaka'dadır(Bkz 19. Fotoğraf)

Abdülkadir İnan'ın çalışmaları beş dönemde değerlendirilebilir:

- Türkiyat Enstitüsünde Prof. F. Köprülü ile birlikte olan çalışmaları,
- Türkiyat'tan ayrılıp, Ankara'ya Atatürk'ün muhitine girişi, Türk Dil Kurumu ile 1944'e kadar olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yılları,
- 1944-1954 yılları arasındaki Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yılları,
- Emekli olduktan sonraki çoğunlukla İstanbul'da bulunduğu 1954-1961 yılları arası,
- Ankara'da Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsündeki son dönem çalışmaları (Bkz 17. belge).

Prof. Abdülkadir İnan, engin bilgi birikiminin yanı sıra araştırma azmi ve kudretiyle edebiyat ve kültür tarihimize büyük katkılar sağlamıştır. Dil, tarih, folklor başta olmak üzere pek çok sahada eser vermiştir(Bkz 18. belge). 1908'den başlayarak ölümünden sonra yayımlananlar da dâhil olmak üzere 350'den fazla makale kaleme almıştır.²² Elliye aşkın dergide yazıları yayımlanmıştır. Çalışmalarında, Türkistanlı, Türkmen, İdil Oğlu, Fethülkadir, Abdülkadir Calkıbay, A. Başkurt, F. Süleyman, Ulu Katayoğlu, Abdülkadir Süleyman takma adlarını kullanmıştır. Bahaeddin Ögel, onun

"Sayın Reisicumhur hazretleri 17 Haziran'da bir oğlum dünyaya geldi" demiştir. Bunun üzerine Atatürk ilk çocuğunun vefatını da bildiğinden İnan'ın yeni doğan çocuğuna Mustafa Yaşar adını vermiştir.

- ²² Abdülkadir İnan'ın yayınları konusunda ilk çalışmalardan biri Hikmet Tanyu'nun da yardımlarıyla Saadet Çağatay tarafında hazırlanmış ve Almancaya çevrilerek "Abdülkadir İnan, Fünfzig Jahre Wissenschaftlichen Wirkens" başlığı altında Central Asiatic Journal'da (Volume V, No:2 (1959), s. 151-162) neşredilmiştir. Hikmet Tanyu, İnan'ın "Makaleler-İncelemeler" adlı kitabının baş kısmında yer alan "Abdülkadir İnan'ın Hayatı ve Eserleri" adlı yazısında 273 künye tespit etmiştir. Tanyu, Vakıflar Dergisi sayı: XI(1976) s. 343-362, yayımlanan yazısında son tepsi etiği yazılarla birlikte künye sayısını 319 olarak vermiştir. Süleyman Tülüçü, "Merhum Prof. Abdülkadir İnan'ın Bibliyografyasına Bazı İlaveler, *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 27 Aralık 1983, s.109-120" adlı makalesinde yeni ilavelerde bulunmuştur. Ancak Başkurdistan'da basılan, Абдулкадир Инан Библиографический указатель (Hazırlayan: Салихов Ахат Губаевич, Уфа 1996, 60 s.) adlı eserde ölümünden sonra 1977 yılına kadar yayınlanan makale ve kitaplar da dâhil olmak üzere 395 künye bulunmaktadır. Mükerrer olarak neşredilenlerle birlikte bu sayı 413 olarak kaydedilmiştir.

kitap ve makalelerini kaleme alırken orijinal olması için gösterdiği titizliği dikkat çekici şu cümleleriyle değerlendirmektedir.

"Kendisinin ancak birkaç sayı çıkabilmiş haftalık dergilerde bile keşif mahiyetinde önemli yazılarını görür ve bunların kaybolmasından korkarak üzüldük. Bu da dergi sahiplerinin ricalarını kıramayıp, ne olursa olsun bir şeyler yazmak arzusundan ileri gelirdi. Üstadın yazılarının adım adım takip ederek toplamış bir hayranı olarak şu kanaate varmıştım: Prof. Abdülkadir İnan, bir gazete makalesinde bile yenilik getirmeyen bir yazıyı kaleme almak yaradılışına uygun değildi."²³

Prof. İnan'ın kaleme aldığı konular, özellikle halk edebiyatı ve folklorla dair yazdıkları son derece kıymetli çalışmalardır. Türk destanlarındaki mitolojik motifleri ilk defa İnan, büyük bir yetkinlikle ortaya koymuştur. İslamiyetten önceki Eski Türk Dini hakkındaki etraflıca bilgi veren ülkemizdeki ilk makale ve kitaplar da ona aittir.²⁴ Kitabı Dede Korkut²⁵, Köroğlu ve Manas gibi ulu Türk destanlarının yanı sıra, Cengizname, Edige, Çora ve Toktamış Batır gibi "Orta Zaman Türk Destanları" üzerinde yazdıkları da değerli çalışmalardır. Anadolu ve Rumeli'deki Türk kültürünün tarihî arka planını Türkistan ve İdil Ural sahasına bağlayan araştırmaları cumhuriyet döneminde büyük akis uyandırmıştır. İnan, Türk kültürünün kökeni konusunda araştırmalarıyla Türkologlara sağlıklı bir kılavuz olmuştur. Ruhu şad olsun(Bkz 19. Belge).

Kitapları şunlardır:

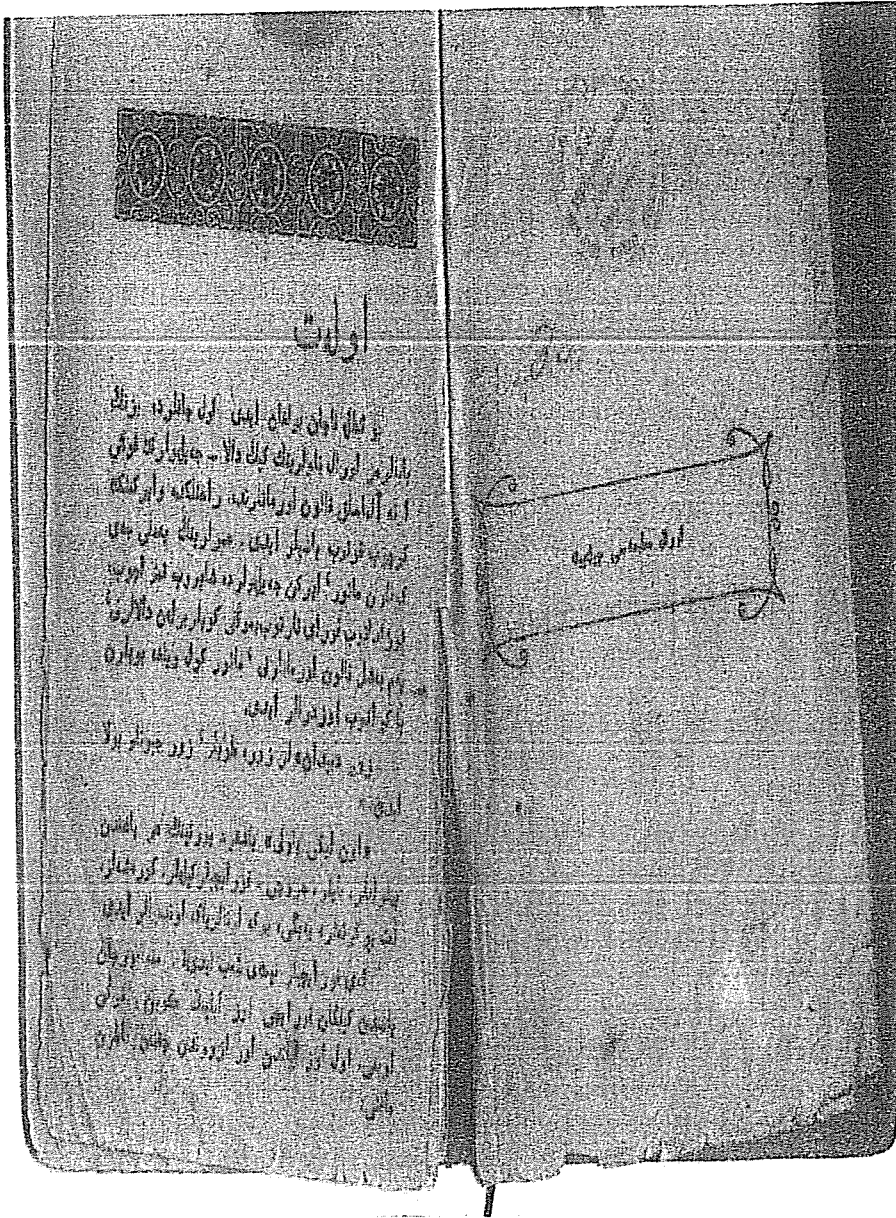
- ²³ Bahaeddin Ögel, "Profesör Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Tetkiklerinin Büyük Öncüsü", *Türk Kültürü*, Cilt: VI, Sayı: 71 Ankara, (Eylül 1968), s.37-41.
- ²⁴ Harun Güngör, Abdülkadir İnan'ın Din Tarihçiliği, *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri* (23-26 Mayıs 1996), s.257-262.
- ²⁵ Abdülkadir İnan, "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında" *Türkiyat Mecmuası* 1925 Ağustos Cilt. 1. s. 213 Makaleler-İncelemeler /165-172.) adlı makalesiyle henüz yeni yeni üzerinde çalışılan Türkolojinin bu şaheser kitabını Türk kamuoyuna ilk tanıtanlardan biridir. "Dede Korkut Kitabındaki Bazı Motifler ve Kelimeler Hakkında Notlar", adlı seri yazılarıyla sözü geçen destana ait pek çok problemin çözümüne katkıda bulunduğu gibi XVIII. yüzyılda tespit edilen Igor Alayı (Слово о полку Игоре /Slovo o Polku Igoreve) adlı Rus destanından Türk bilim çevrelerini haberdar etmiştir(Ülkü XIII, sayı: 74, 1939 Nisan (Makaleler-İncelemeler Ankara 1938, s. 185-190). Ruslar arasında büyük heyecan uyandıran Igor Alayı Hakkında Destanı göklere çıkaran Maksim Gorkiy, M. Sokolnikov, araştırmacılar ile İvan Golikov gibi ressamların yanı sıra Kaçenovski, Davidov, Belikov, Senkovskiy gibi bu destanın sahte bir epepe olduğu fikrini de Türk kamuoyu onun bu makalesiyle öğrenmiştir.

- Türkistan San'atkarları Risalesi (A. Samoyloviç'ten tercüme) İstanbul 1929.
- Birinci İlmi Seyahate Dair Rapor, İstanbul 1930.
- Türkoloji Ders Hülasaları, İstanbul 1936.
- Güneş-Dil Teorisi Üzerine Ders Notları, İstanbul 1936
- Türkoloji Ansiklopedisi Üzerine Kalem Deneyi, İstanbul 1936.
- Moğolların İctimai Teşkilatı, Moğol Göçebe Feodalizmi (B.Y.Vladimirtsov'dan tercüme), Ankara 1944, 1987, 1995.
- Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar Ankara 1954,1972,1995.
- Kur'an-ı Kerim 'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme, Ankara 1961.
- Hurafeler ve Menşeleri, Ankara 1962.
- Makaleler ve İncelemeler, Ankara 1968, 1987.
- Manas Destanı İstanbul 1972, Ankara 1985, İstanbul 1992
- Eski Türk Dini Tarihi (İstanbul 1976).
- Makaleler ve İncelemeler, II. Cilt, Ankara 1991.

KAYNAKLAR

- Abdülkadir, "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında" *Türkiyat Mecmuası* 1925 Ağustos Cilt. 1. s. 213
- Ağakay, Mehmet Ali, *Atatürk'ten 20 Anı*, Ankara 1972, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 29-31
- Baykara, Tuncer, "Abdülkadir İnan'a Dair Bildiklerim" *Türk Dünyasına Bakışlar, Mehmet Saray Armağanı*, İstanbul 2003.
- Çağatay, Saadet, "Abdülkadir İnan, Fünfzig Jahre Wissenschaftlichen Wirkens", *Central Asiatic Journal*, Volume V, No:2, 1959, s. 151-162
- Güngör, Harun, "Abdülkadir İnan'ın Din Tarihçiliği", *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri* (23-26 Mayıs 1996), s.257-262.
- Cunbur, Müjgan, "Hocam Abdülkadir İnan", *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri* (23-26 Mayıs 1996), Kayseri 1996, s.155-161. Bu yazı, "Prof. Dr. Abdülkadir İnan'ı Kaybettik" başlığıyla daha önce *Devlet Gazetesinde*(Sayı:362, 11 Ekim 1976, s. 4) yayımlanmıştır.

- Çağatay, Saadet, "Abdülkadir İnan, (29.XL.1889-1.X.1976)" *Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Yıl: XV, Sayı: 171, Ankara 1977, s. 147-152.
- Erkan, Mustafa, "113. Doğum, 26. Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle Abdülkadir İnan", *Erdem Dergisi* Cilt:12, Sayı:36, Mayıs 2000, s. 908-927.
- İnan, Abdülkadir, "Dede Korkut Kitabındaki Bazı Motifler ve Kelimeler Hakkında Notlar", *Ülkü XIII*, sayı: 74, 1939 Nisan (Makaleler-İncelemeler Ankara 1938, s. 185-190)
- _____, "Altay'da Pazırık Hafriyatında Çıkarılan Atların Vaziyetini Türklerin Defin Merasimi Bakımından İzah /Orta Asya'daki Türk Kültürü İzleri" *İkinci Türk Tarih Kongresi 20-25 Eylül 1937, Zabıtlar*, İstanbul 1937 s. 142-143.
- Мәрданов Раиф, Бер Туган Рәмиевләр Шура Журналы һәм Рәмиевләр, Руханиет Нәш., Казан 2002, s.157.
- Ögel, Bahaeddin, "Profesör Abdülkadir İnan, Türk Kültürü Tetkiklerinin Büyük Öncüsü", *Türk Kültürü*, Cilt: VI, Sayı: 71 Ankara, (Eylül 1968), s.37-41.
- Рызаетдин Фәхретдин, Казан 1999, s. 50,
- Салихов Ахат Губаевич, *Абдулкадир Инан Библиографический указал*, Уфа 1996, 60 s.
- Tanyu, Hikmet, "Abdülkadir İnan'ın Hayatı ve Eserleri" *Abdülkadir İnan, Makaleler-İncelemeler*, Ankara 1968, Türk tarih Kurumu Yayını, s.XV-XXXVII.
- _____, *Abdülkadir İnan*, Türk Yurdu, c.VI, sayı:12 (Aralık 1967), s.8-10.
- _____, Prof.Abdülkadir İnan'ın "Son Günleri ve Bazı Hatıralar", *Töre*, Aralık 1976, yıl: 8, sayı 67, s.27-31.
- Şenol, Hadi, "Abdülkadir İnan(1889-1954)" *DTCF'de Türkolojinin Öyküsü*, Ankara 2006, s.219-282.
- Tülücü, Süleyman, "Merhum Prof. Abdülkadir İnan'ın Bibliyografyasına Bazı İlaveler, *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 27 Aralık 1983, s.109-120.
- _____, Prof. Abdülkadir İnan Üzerine Bazı Notlar, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:15, Erzurum 2000, s. 201-211.
- Togan, Zeki Velidi, *Hatıralar*, Ankara 1999, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 510.

1. Belge: Abdülkadir İnan 1916 yılında basılan Ület adlı kısa hikâyesi

Abdülkadir İnan (1937)

İsa ÖZKAN

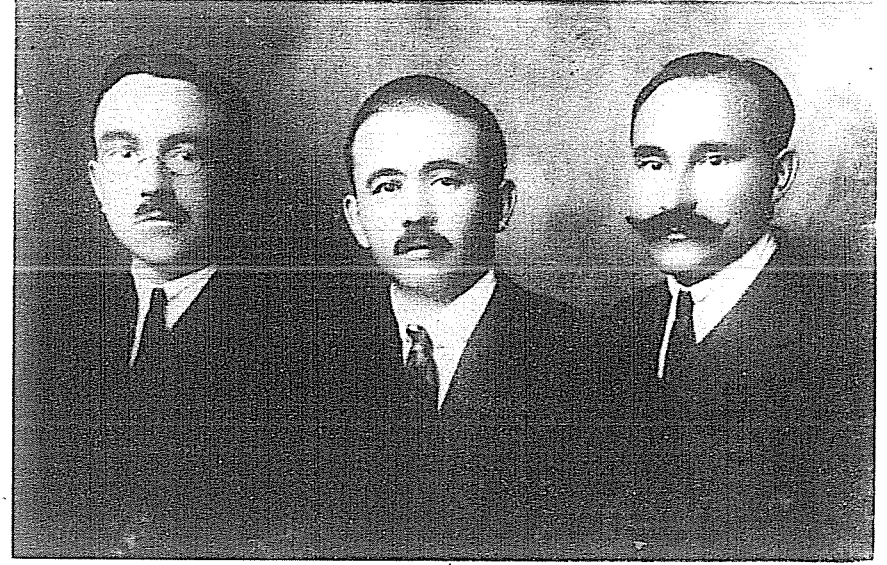
2. Fotoğraf

Abdülkadir İnan ile Zeki Velidi Togan 1923 Yılı Ocak Ayında Türkmen Kıyafetleriyle

ABDÜLKADİR İNAN

3. Fotoğraf

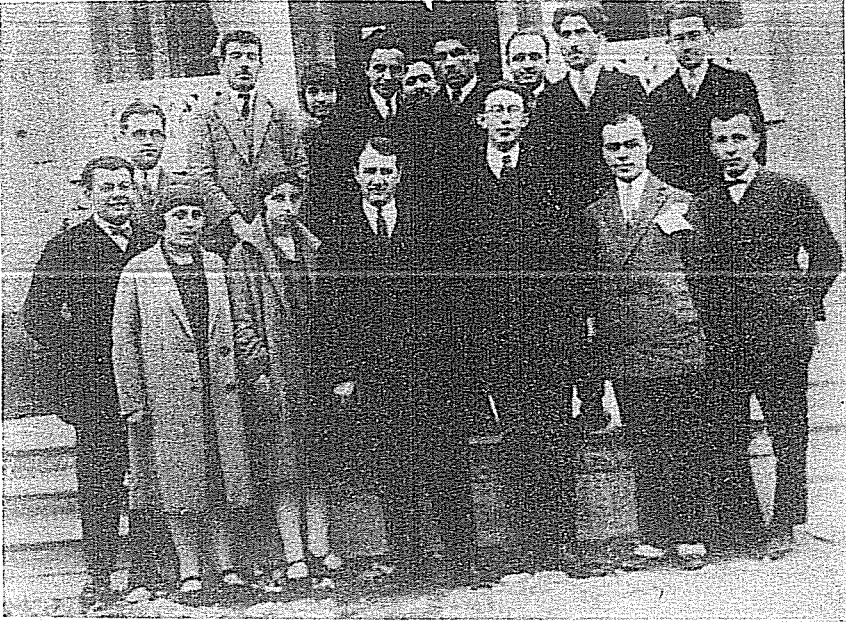

Abdülkadir İnan (ortada)

4. Fotoğraf

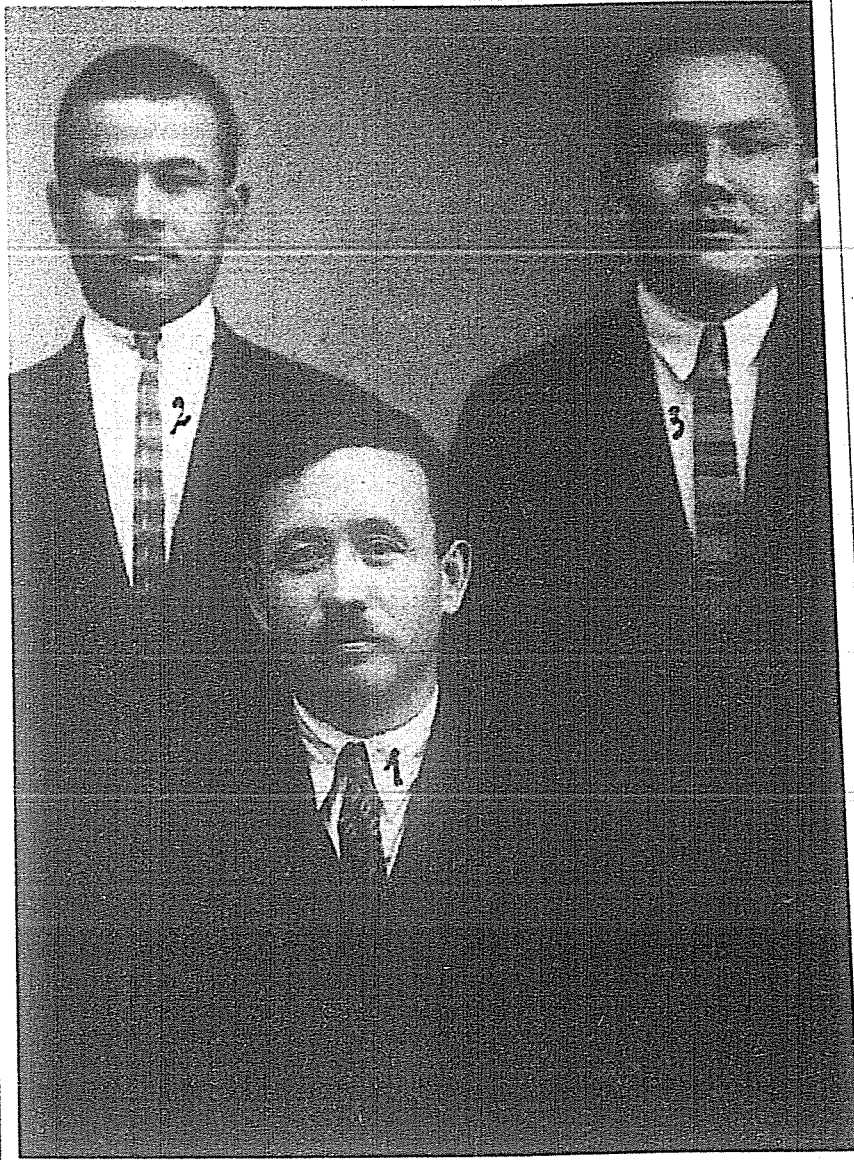
Abdülkadir İnan (sol başta), Zeki Velidi (gözlüklü)

1928 yılında İstanbul'da Türkiyat Enstitüsünde Fuad Köprülü (Ortada) Abdülkadir İnan (en arkada), Hüseyin Nihal (sağ başta), Pertev Naili ve Orhan Şaik.

Fuat Köprülü ve Abdülkadir İnan.

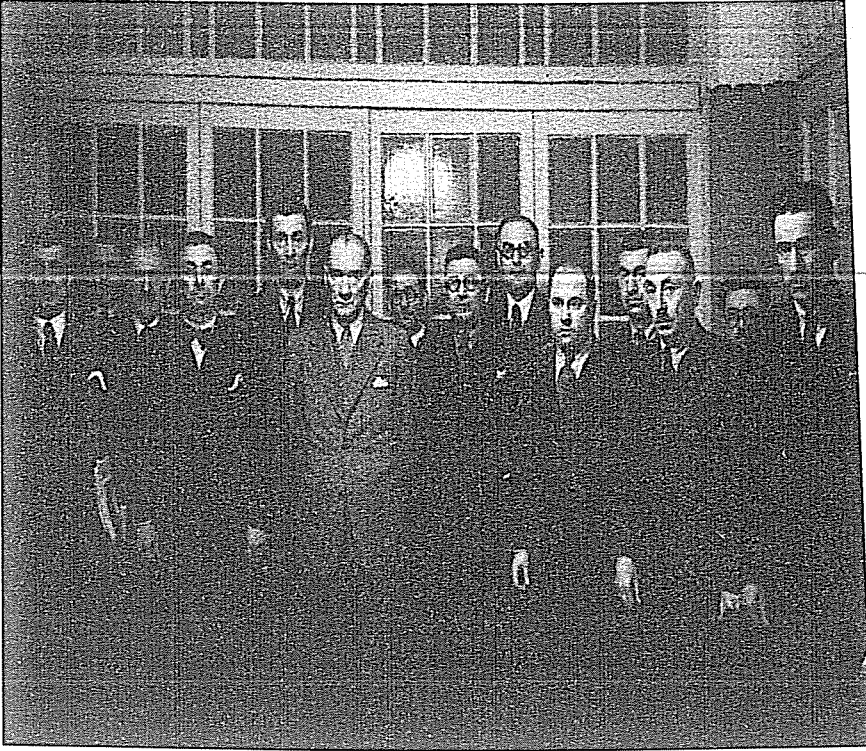
1. Abdülkadir İnan, 2. Devran Açıl (Özbek), 3. Abdülhalik Konusbay (Kazak)

Bulunduğu

memuriyetler

Memuriyeti	Aylığı		Başladığı tarih
	Kadro	Aldığı	
Edebiyat Fakültesi Asistanlığı	1500	1500	1. Teşrinivel. 926
Edebiyat Fakültesi Türk- yat Enstitüsü Asistanlığı		2000	1. Haziran. 928
Edebiyat Fakültesi Asistanlığı		2500	24. Eylül. 931

Ayrıldığı tarih	Sebepler	Vesikasının		
		Cinsi	Numarası	Tarihi
	Müceddeten tayin (Aidatı tekaüdiye-nin kat'ı edilemediği.	Darülfünun Muhasebe Dairesi	49	17. Mart. 928
1. Haziran. 928	Maaşına 500 kurşun zammedilmiştir.			
		928 senesi kadrosu mu-cibince		
24. Eylül. 931	Barem kanunu ile maaşı 25 liraya iblağ olunduğu.			
		931 senesi D. Bütçe ka-nununa göre M. K. Mucibince.		
	1. Teşrinivel. 926 tarihinde vekale-ten işe başlatılmış ve 17. Teşri-nisanı. 926 tarihinde de tayin keyfi-yetinin Bakanlıkça tasdik edildiği İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakül-tesi Riyasetinin 24. Mart. 1926 tarih ve 93 sayılı çıkışında bildirilmek le işe başlama tarihi belli olmak üzere şerh verildi.			
1. Şubat. 933	İstifa etmiştir.			

Atatürk'ün kabulünde Abdülkadir İnan ve Kurum Üyeleri.

TÜRK DİLİ TETKİK CEMİYETİ
Umumi Kâtipliği

Sayı: 26

Ankara, 28_i_1933

Tel: 1976

Abdülkadir Beyefendiye

İstanbul Darülfünunu Edebiyat Başasistanı

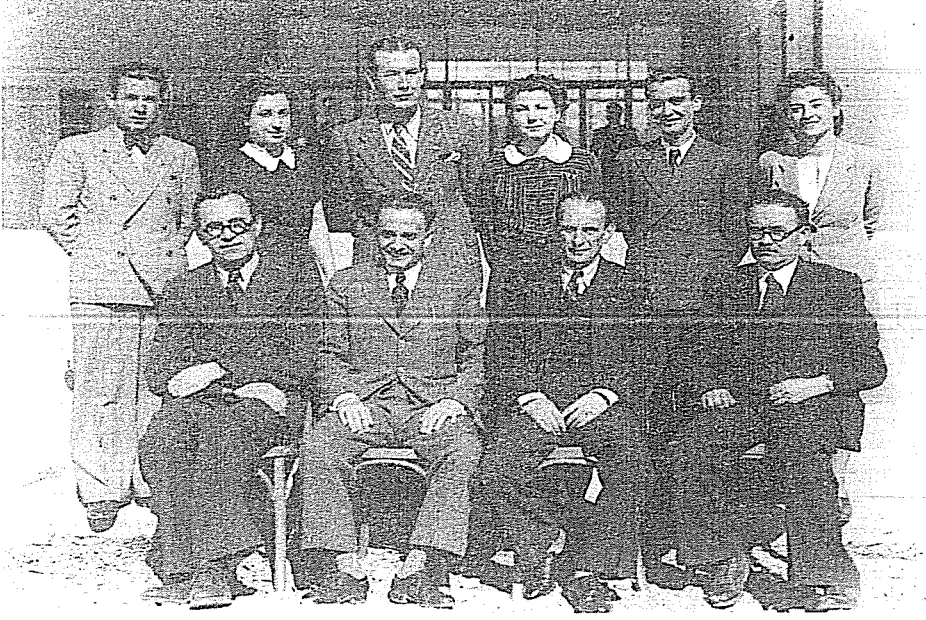
Pek muhterem Efendim,
175 lira maaşla Umum Merkez Heyeti tercüme ve tahrir işlerinde
çalışmak üzere tavsif edildiniz. Bir an evvel Ankara'ya gelmenizi
dilerim Efendim.

T.D.T.C.

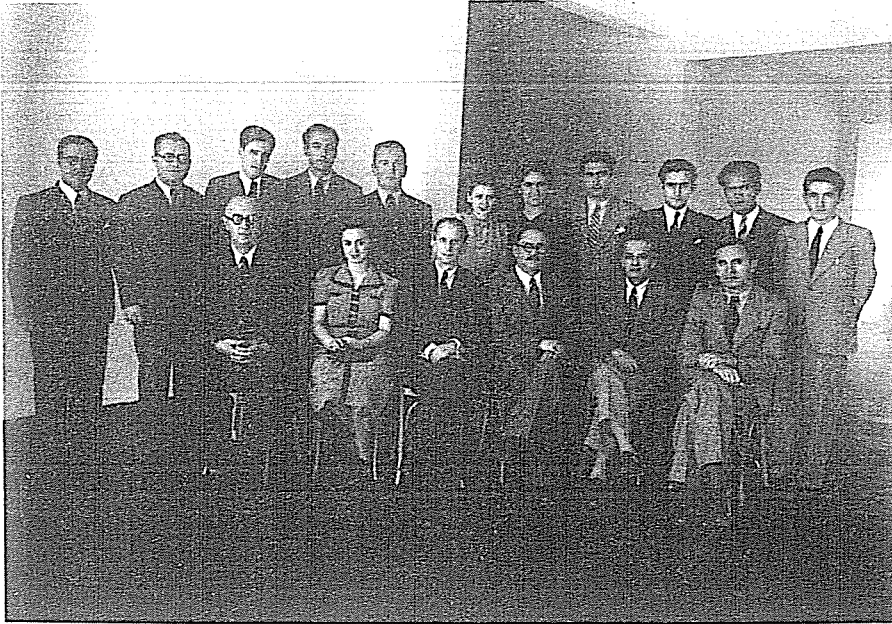
Umumi Kâtib

Ruşen Eşref Ünaydın

Ruşen Eşref Ünaydın'ın Abdülkadir İnan'ı Ankara'ya TDTC'ne davet yazısı.

1940 yılında DTCF'de öğretim üyeleri ve öğrencilerle birlikte (Oturana: Soldan sağa Pertev Naili Boratav, Tahsin Banguoğlu, İbrahim Necmi Dilmen, Abdülkadir İnan. Ayaktakiler, Hüseyin, Vecihe, Behçet, Nuriye, Şevket, Celile)

DTCF'de öğretim üyeleri ve öğrencilerle birlikte

T. C.
ANKARA
Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesi
No. _____

15 / 5 / 1938

Özü: _____

Profesör Abdülkadir İnan

Yatılı talebe imtihanları için aşağıda yazılı günlerin tesbit edildiğini saygılarımla bildiririm.

Direktör
Adil Ertoran

Gün	Saat	Sekli	Dersane
17/6/938 Cuma	14-15 15	yazılı sözlü	4

Ankara, 2.IV.1943

Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Dekanlığına

ANKARA

22.III.1943 tarihli ve 714 sayılı yazınıza cevaptır.

Değent Dr.Saadet S.Çağatay'ın SUVARİPRAHİSİ (Altun Yarıuk) adlı çok önemli bir Uygurca eserden "Üç Prense Pars" hikâyesinin tercümesini tetkik ettim. Gerek transkripsiyon ve gerek tercüme bakımından bu eserin metodik ilmi çalışmasını mahsulu olduğuna kanaat ettiğimi arz ile derin saygılarıma sunarım.

Şark Türk Lehçeleri
Profesörü

Abdülkadir İnan

A. İnan

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yüksek Katına

Millî Eğitim Bakanlığının 18.I.1935 tarihli ve (hususî) 5320 sayılı tezkeresiyle Tarih-Dil ve Coğrafya Fakültesine "tedrisata memur" edildiğim tarihten itibaren 9 yıl 4 ay "Profesör" unvanıyla ödevlerimi yaptım. Bu müddet zarfında ise yalnız bir defa bir saat ders verdiğim hakkında ihtidim. Onun da yanlış olduğunu verdiğim raporla ispat ettim. 9 yıl Profesör Meclisine iştirak ettim.

Bu 9 yıl içinde Değentlik imtihanına talip olanları imtihan eden Jüri Heyetine sekiz defa tayin edildim ve sekizden fazla habilitasyon mecaherini tetkik ederek verdiğim raporlar Dekanlığa itirazsız kabul. Doktora imtihanları yapan Jüri Heyetlerine üye tayin edilerek imtihanlarını iştirak ettim, tutulan sabıtları diğer Profesör üyelerle beraber inzaladım. Bu müddet zarfında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bana havale edilen ödevler "Fakülte Profesörü" sıfatıyla, ücretsiz olarak yaptırılmıştır.

1935-1934 yıllarında durumum böyle idi. Nihayet 1944 Nisan ayından sonra bana ait kanunî muamelede "eksiklikler" meydana çıktığı söylendi. Fakat bana yazılı bir tebliğ yapılmadığından Enstitümüzün yazılı davetleriyle icabet ederek, ücret verilmediği halde, ödevlerimi yapmakta devam ettim; Haziran imtihanlarına da iştirak ettim. Gerek Enstitümüz ve gerek Dekanlık çalışmamla itiraz etmedi. Eylül ayına kadar bu durum devam etti. Nihayet Eylülden itibaren "D" caddeline nakil ile "Öğretici" adıyla eski ödevlerim devam edebilmem temin edildi. 1947 de "Mütercim" adıyla ücret verilmeğe bağlandı.

Profesör unvanıyla 9 yıl yaptığım ödevlerin Değent, Doktora ve talebe imtihanlarının hepai kanunî olarak kabul edildiğini dikkat nazarına alarak bu unvanın hakkı müstesna olduğunun kabul edilmesi hususunda Tarih-Dil ve Coğrafya Fakültesi Profesörler Meclisine teklifte bulunmanızı derin saygılarımla rica ederim.

Türk Dili ve Edebiyat Enstitüsü
Şark Lehçeleri eski Profesörü
Abdülkadir İnan

Ek : 1
9 yıllık çalışmalarım hakkında vesikalara dayanan mufassal rapor.

A. İnan
G. İ. İ.

9 YILLIK ÇALIŞMALARIN HAKKINDA

MUFASSAL RAPOR

I - Milli Eğitim Bakanlığının 18.3.1935 tarihli ve hususi 5320 sayılı tezkere ile "Fakülte tedrisata memur" edildim. İlk iki yılda saat hesabı ücret veriliyordu. Milletvekili profesörlere yapılan muamele bana da yapılıyordu. Hatırlımda kaldığına göre 1938 den itibaren ücretim aylığa geçirildi. Bu durum 1944 e kadar devam etti. Tek bir itiraza uğramadım.

II- İlmî mesai sahasında Fakülte Dekanlığı 9 yıl bana Profesörlerin en mesuliyetli ödevlerini yaptırdı. Bunlardan bazılarını gösteriyorum:

*Jüri heyeti
Kazım Paşa
Fuat Köprülü*

1 - Doçent Ferit Boratav'ın habilitasyon meselesini ben tetkik ederek müspet rapor verdim. İmtihan Jüri Heyetine kabul edildi (1936).
2 - Doçent Abdülbaki Özlü'nün ve diğer Doçentlerin imtihan Jüri Heyetine tayin edildim. İmtihanlarını yaptım (Dekanlığın 2.3.1940 tarihli ve 16 sayılı tezkere).

3 - Doçent Doktor Sinasi Altındağın habilitasyonunun tetkiki benden verilmiş ve rapor istenmiştir (Dekanlığın 22.XII.1942 tarihli ve 2167 sayılı tezkere).

4 - Doçent Doktor Necip Uçok tarafından hazırlanan habilitasyon meselesinin tetkiki bana havale edilmişti. (Dekanlığın 2.XI.1942 tarihli ve 1657 sayılı tezkere).

5 - Doktor Saadet Çakıray'ın habilitasyon etüdü de Dekanlığın emriyle benim tarafından tetkik edilerek kabul edilmiştir. (Dekanlığın 22.3.1942 tarihli ve 55 sayılı tezkere).

6 - "Fakülte Profesörler Meclisinin verdiği karar üzerine Doçent Doktor Akdes Nimet Korat'ın durumunu tetkik eden Komisyon'a üye seçildi (Dekanlığın 18.6.1942 ve 861 sayılı tezkere).

7 - Doçent Doktor Fehrin Banguoğlu'nun habilitasyon tezi tetkik edilmek üzere bana verildi (Dekanlığın 8 Temmuz 1942 tarihli ve 1020 sayılı tezkere).

8 - Doktor Mehdut Mansuroğlu'nun habilitasyon etüdü tetkik bana verildi.

9 - Antropoloji ve Etnoloji Asistanı Bayan Zekiye Eğilmez'in habilitasyon etüdü Dekanlığın emriyle ben tetkik ederek menfi rapor verdim. (Dekanlık tezkere 1.2.1943 tarihli ve 243 sayılıdır).

10 - Doçent Kenan Akyüz'ün habilitasyonu benim tarafından tetkik edildi.

11 - Erenköy Kız Lisesi Öğretmeni Bayan Hafise Buda'nın habilitasyon etüdü tetkik bana teklif edildi (Dekanlığın 8.XI.1943 tarihli ve 2545 sayılı tezkere). menfi rapor verdim.

III - Tarih ve Dil Sinoloji müdiresine mensup talebelerin Doktora tezlerinin tetkiki bana havale edildi. Bunların imtihanları için teşkil edilen Jüri Heyetlerinde üye bulundum.

IV - 9 yıl devam eden tedris hayatında yüzlerce talebelerin mezuniyet imtihanları Heyetine Profesör olarak iştirak ettim ve bu unvanı verdiğim yetki ile imtihan evrakını imzaladım.

V - Bu 9 yıl zarfında Milli Eğitim Bakanlığı, namına yazılan resmî caskateli beni "Fakülte Profesörlerinden" diye tanımış ve bu sıfatı haiz olduğum içindir ki, neşredeceği bazı önemli eserlerin tetkikini bana yaptırmıştı.

Buraya kadar, özet olarak, tespit edilen 9 yıl yaptığım ödevler Fakülte Dekanlığı ve Profesörler Meclisi tarafından bir defalık olsun itiraz edilmeden kabul edilen durumum muhkem bir kasiye mahiyetindedir. Fakülte Dekanlığı bu durumu, istese kanunlaştırabilirdi. Son Ankara Üniversitesi kanunu görüldüğü ve hile, benim durumumdan hiç bir farkı olmayan durumların bir maddesi ilâvesiyle kanunlaştırıldığı herkeşe malumdur.

9 yıllık çalışmalarım, imtihanlarım, Doçentliğe talip olanların habilitasyon meselelerine dair verdiğim müspet veya menfi raporların kanunî hakkı olmayan biri tarafından yapılan ödevler denileniyeceğine eminim. Durumumun bu bakımdan tetkik edileceğini beklemek hakkım olduğuna kanîm.

Abdülkadir İnan

Bu dilekçe ve rapora Fakülte hiç cevap vermedi.

Not: 1940 senesinde neşredilen Ankara Dil Tetkik Fak. "Talebe rehberi"nde s. 79, 89 İnan "profesör" diye gösterilmiştir.

İsa ÖZKAN

7. Belge

1941
T. C.
ANKARA
Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesi
No. 2
Öz. 1941
Sayın Profesör Abdülkadir İnan
Bir meselenin müzakeresi için Perşembe günü saat 11 de Sayın Maarif Vekilinin reisliği altında toplanılacağından bu saatte teğriflerini saygılarla rica ederim.
Dekan Vekili
İH.S.

8. Belge

T.C.
ANKARA
Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesi
Sayı: 37
11.1.1939
Profesör Abdülkadir İnan
1938 - 1939 ders yılı kış sümestirine ait çalışma mevzu-
unuzu ilişik cetvele yazarak idareye vermenizi saygılarımla
rica ederim.
Direktör
Adil Ertoran

ABDÜLKADİR İNAN

9. Belge

SURET
Müraciğin bu derecesini Türk vekil-
ları olan, damatlarında Türk işi taşıyan
hiz bir kence
2/7/1948
Dekanlığa
Büyük Millet Meclisinde görüşölmek üzere olan Üniversitemiz teşki-
lât kanunu dolayısıyla, fakültemizin birçok okutmanlık kadrolarıyla
beraber D cetvelinde bulunan "Eski Türk Lehçeleri Okutmanlığı" kadrosunun
da kaldırılmış olduğunu yeni haber aldım. Dil bölümlerinde, okutmanlık
kadrolarının kaldırılmasından doğacak öğretim güçlükleri fakültemizi geniş
mikyasta ilgilendirecek bir mesele olmakla beraber, ben sadece kürsümle
doğrudan doğruya ilgisi olması dolayısıyla D cetvelindeki okutmanlık kad-
rosu hakkındaki mütalaamı arz etmek istiyorum.
Bilindiği gibi, bu kadroyu fakültenin kuruluşundan beri selâhiyet
ve liyakatle öğretim vazifesi gören Abdülkadir İnan işgal etmektedir.
Ben Yüksek Öğretim Umum Müdürü olduğum zaman kendisinin durumu ile çok
yakından ilgilenmişim. Bu sebeple, tahsil belgelerini zayı etmiş bulunan
bu arkadaşınızın bir maaşlı kadroya tayini mümkün olmadığını biliyorum.
Kadrosunun kaldırılması kendisinin Fakültemizden uzaklaşması mânâsını
tazammun eder ki bu şahsın ve kürsüm namına büyük üzüntü ve esef duyacağım
bir olay teşkil eder.
Şimdi herhangi bir müdahale fırsatının geçip geçmediği hakkında
bir fikrim olmamakla beraber, durumu sizin ve Profesörler Kurulunun nazarı
dikkatinize arz etmeyi vazife bilirim. Bilvesile saygılarını sunarım.
Türk Dili ve Edebiyatı Profesör
2/7/1948
İNZA: Necmettin Halil Onan

Bulundugu	memuriyetler																				
M T.C. Ankara Üniversitesi Zar İşleri Müdürlüğü Sayı: 31-391 00044 Abdülkadir İnan Türk Dil Kurumunda Baş Uzman <u>A n k a r a</u> 20.11.1956 tarihli dilekçeniz karşılığıdır; Memuriyet safahatinızı Eksteric sicil cüzdanı ilişik olarak gönderilmektedir. 7-2 SE.NK. 7.1.1957 Ek: 1 Sicil cüzdanı 3125 4-6	 20 Ocak 1957 Özet: Abdülkadir İnan'a ait sicil cüzdanının gönderildiği Hk: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">RIN</th> <th style="text-align: center;">Tarih</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table> Rektör Y [Signature]	RIN	Tarih																		
RIN	Tarih																				

[illegible]

Sicil No. 391		Fotograf
Çıkarıldığı tarih : 1957	Çıkarıldığı tarih :	
		
Çıkarıldığı tarih :	Çıkarıldığı tarih :	
Çıkarıldığı tarih :	Çıkarıldığı tarih :	

Memuriyetli	Aylığı		Başladığı tarih
	Kadro	Aldığı	
Edebiyat Fakültesi Asistanlığı	1500	1500	1. Teşrin-evvel. 926
Edebiyat Fakültesi Türkiye Enstitüsü Asistanlığı		2000	1. Haziran. 928
Edebiyat Fakültesi Asistanlığı	2500		24. Eylül 931

Ayrıldığı tarih	Sebepler	Vesikasının		
		Class	Numarası	Tarihi
	Müceddeten tayin (Aidatı tekefidiye-nin kat'î edilemediği).	Darülfünun Muhasene Derkenari	49	17. Mart 928
1. Haziran. 928	Maaşına 500 kuruş zamm edilmiştir.			
		928 senesi kadrosu muabince		
24. Eylül. 931	Barem kanunu ile maaşı 25 liraya ibnâ olunduğu.			
		931 senesi D. E. Utçe kanununa göre M. K. Kucibince.		
	1. Teşrin-evvel 926 tarihinde vekâlet-ine başlatılmış ve 17. Teşrin-evsani. 926 tarihinde de tayin kefiyetinin Bekanlıkçe tasdik edildiği İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Riyasetinin 24. Mart. 1926 tarih ve 93 sayılı çıkışında bildirilmek le işe bağlama tarihi belli olmak üzere şerh verildi.			
1. Şubat. 933	İstifa etmiştir.			

Bulunduğu			
Memuriyeti	Aylığı		Başladığı tarih
	Kadro	Aldığı	
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Okutmanlığı	60	25	14.9.1948
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Lehçeleri Dersi Öğ.Görevlisi	35	25	20.1.1949
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğ.Görevlisi	35	30	8.5.1950

Bulunduğu			
Memuriyeti	Aylığı		Başladığı tarih
	Kadro	Aldığı	
Ek: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Okutmanlığı	40	30 2/3	30.4.95
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Görevlisi	35	35	8.5.1953

TÜRK TARİH KURUMU

Kuruluşu : 12 Nisan 1931

Prof. ABDÜLKADİR İNAN

17 Şubat 1947 tarihinde Türk Tarih Kurumu'nun aslı üyeliğine seçilmiştir.

BAŞKAN

S. A. Kany

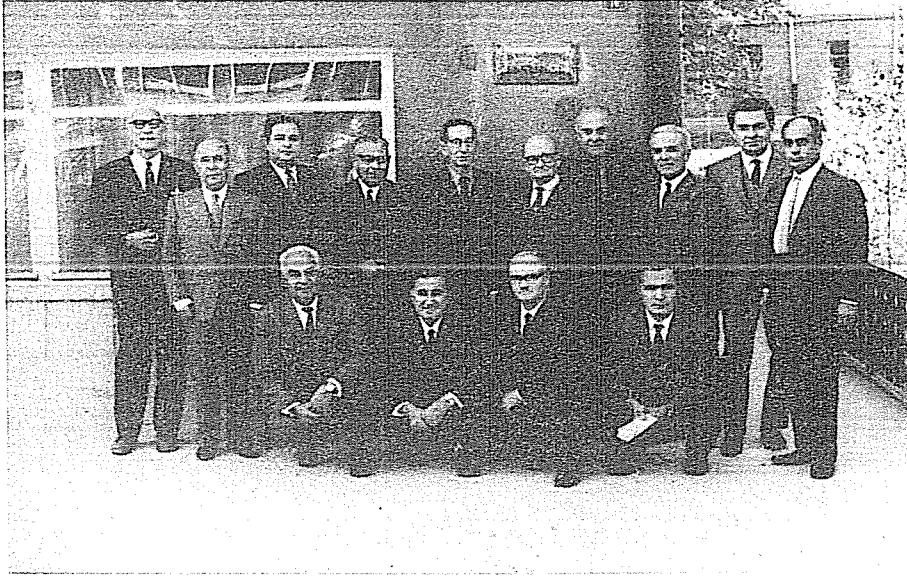
GENEL SEKRETER

S. A. Kany

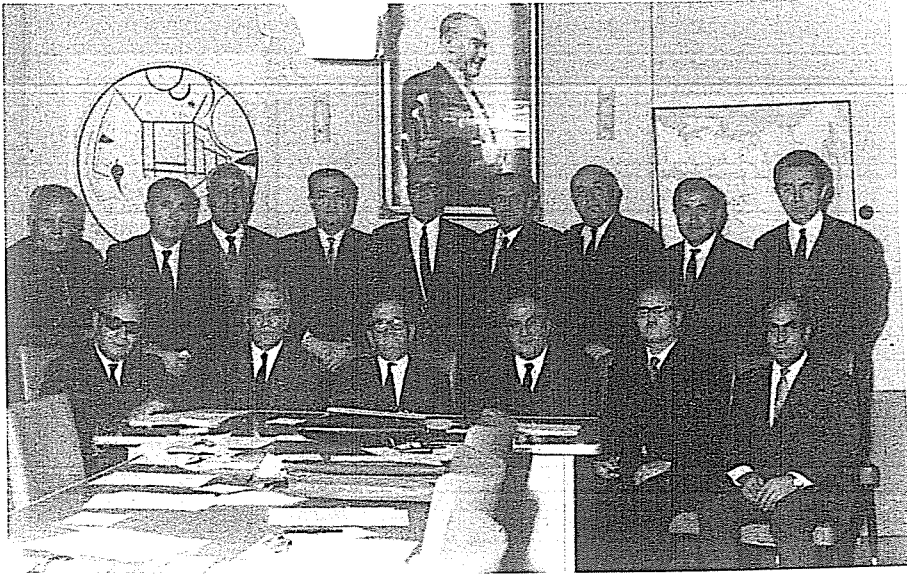
Bu belge, 27.IV. 1963'de verilmiştir.

İsa ÖZKAN
11. Fotoğraf

Abdülkadir İnan, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Üyeleriyle

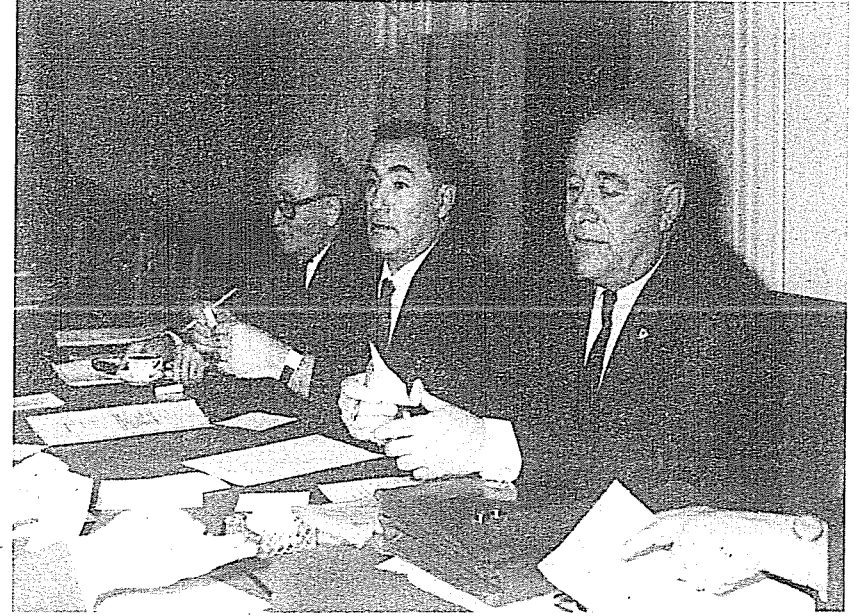
12. Fotoğraf

Abdülkadir İnan, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Üyeleriyle Bir Toplantıda

ABDÜLKADİR İNAN

13. Fotoğraf

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünde

İsa ÖZKAN

14. Fotoğraf

Abdilkadir ve Müşfika İnan

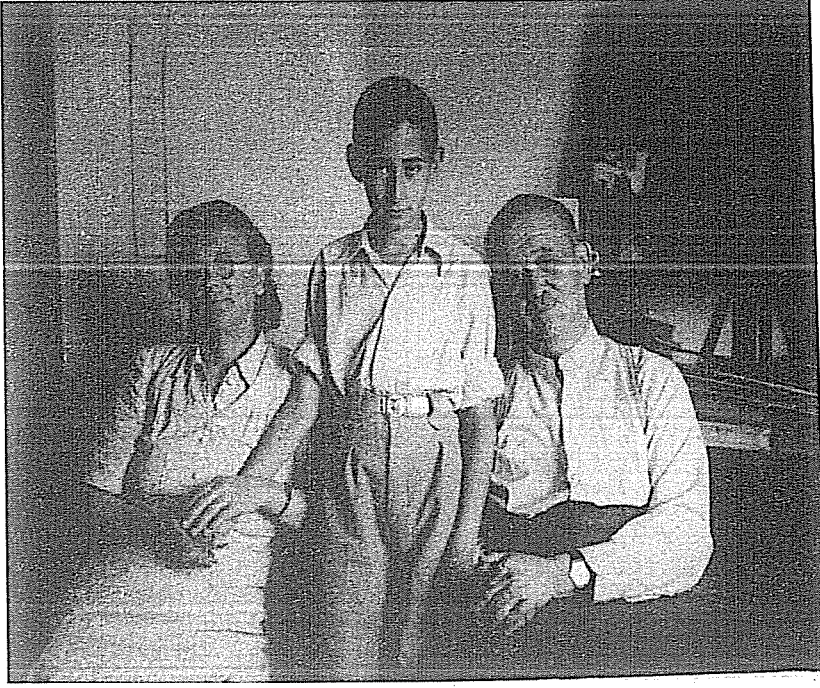
ABDÜLKADİR İNAN

15. Fotoğraf

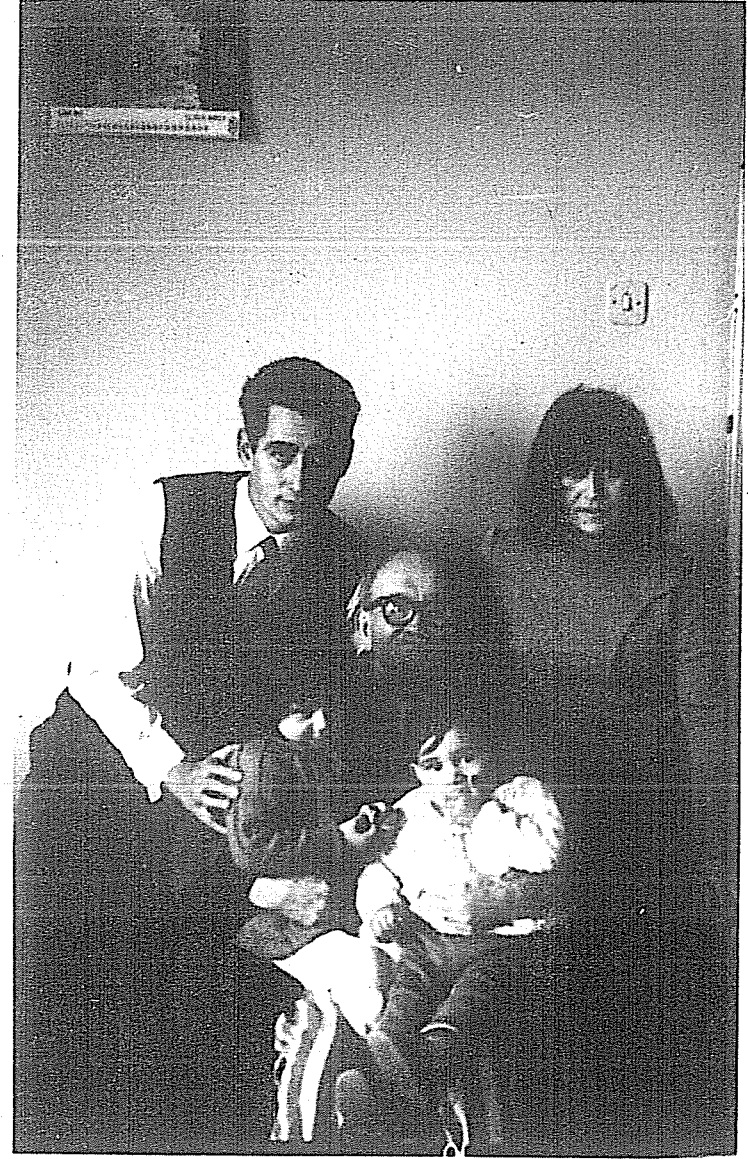
Abdülkadir İnan eşi Müşfika Hanımla Gençlik Yıllarında

İsa ÖZKAN
16. Fotoğraf

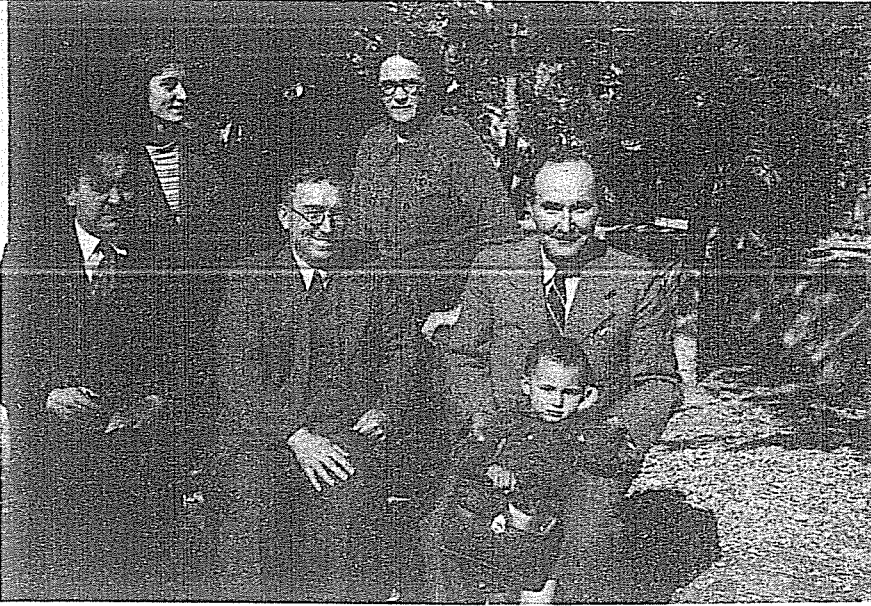
Abdülkadir İnan oğlu Mustafa Yaşar İnan ve Eşi

ABDÜLKADİR İNAN
17. Fotoğraf

Abdülkadir İnan, oğlu, gelini ve torunlarıyla birlikte

İsa ÖZKAN
18. Fotoğraf

Abdülkadir İnan, Zeki Velidi Toğan ve eşi Müşfika Hanım

19. Fotoğraf

Abdülkadir İnan'ın torununun kızı mezarı başında

ABDÜLKADİR İNAN

17. Belge

TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ
GENEL BAŞKANLIĞI
Kuruluş : 1960
SAYI :

Ankara: 21 / 9 / 1961

Sayın Abdülkadir İnan
Diyanet İşleri Reisliği

Ankara

İlk Kuruluş ve açılış günlerindenberi vakit buldukça gelişme-
sine hizmet ve yardım ettiğiniz Türk Kültür Derneğimizin Kurultayının
yaklaştığı bu günlerde emeği geçmiş beş on arkadaşla birlikte sizi de
30/Eylül/1961 Cumartesi saat 20/30 da Dernek Genel Merkezinde yapacağımız
toplantıya davet ediyorum. Bir hafta önceden haber verdiğime göre
işlerinizi ona göre düzenliyerek herhalde hazır bulunmanızı rica eder
gözlerinizden öperim.

Türk Kültür Derneği
Fahri Başkanı
Org.
Cemal Gürsel

22 اوشاق 22 اوشاق 22 اوشاق
 باقیمندن آشاغی یوقاری دوغرو صایلا بیلر، حیج سجه یوقدرک
 بوی تشکیلا تیک قدرتی چاغند بوتون قبیل اوپه لری آراسده
 نظری ده اولسه، تام مساوات بولولور دی. بویه بنسوب بری
 دیگر ییه اوشاق قلیق ایتمه زدی، حیج قایناقلر بیک ویر دکلری میلورده
 کوره اورتا آسیا قوملاردن 22-kuan لری یوز و بیک چادیق قیامتله
 آیریلاراق 22-kuan لری تشکیلا ایدر لر دی. بولورده اوشاق قلیق یوقدی؟
 بویو کلردن الک کوچو کلرینه قادار هرکس کندی ایشتی کندی کوردور
 بر برینه اوشاق قلیق ایتمه زلردی (Hyacinth, I, 152) اوشاق
 تورکلرده "خدیجی" و "اوشاق" مفهومی افاده ایدر
 ته ریجه راستلا میورن "اوشاق" اسکی تورکجه ده "چو جوق"
 دیکلدن قازاق - قرغز لر خدیجی "برینه" "بگیت" "کله سینی"
 قوللیر لر "دستلرده" "قول" و "Köng" دن
 باشقه "اوشاق" دن بحث ایدر یله یور، بعضی لجه لرده تصادق
 ایدر یلن "بالچ" (أجرنله چالیشان) ته ریجی وارسه ده
 یکی شرطلر ایچنده میدانه کلشدره
 یکی آکلامیلر "اوشاق قلیق" قبیله حیاقندن ناصیل
 میدانه کلدیکنی "را تکیه" Boylat ایله یوقسول Boylat
 آدللی بر یا قوت حکایه سندن تخمین ایتک هکلدر، بوهکایه ده
 یوقسول Boylat نکی کندیسی اوشاق قلیق تسلیم توره فی
 توصیف ایدر لشدن، یوقسول Boylat ز نکی Boylat
 آلامنه حاضره ایدر لشدن، ایدر آلامنه قلیق یورده حیج امله ویرمده بیلر لردن وار

Men ölgeç (Öldüğümde)

Gelir bir gün, ölür bu ten giderim
 Mukaddes kütlerimde sayırdım
 Kara taplı, günahlı, sumnu yense
 Bakup kâkten rahat rahat kütlerim
 Gülerim yanküler zunda arış kâk
 Kütlerim haktema zunda yeterim

Gözüm düşer: Kıp eserler yığılma
 İstiyorum mentar kabirleri kazında
 Eleseme etip hürmet, eğip baş
 Okurlar ismini kabirleri taşında
 "Özün büyüktü, sözün gökten" diyorlar
 Nasıl anlamadık diri çağında
 Fethülkadir

tap = kabe
 kütlerim = belgeler
 eserler = alıntılar
 yığılma = toplanma
 kazında = yanında
 elese = ceset

(1956-1957)

Abdülkadir İnan'ın 1956 yılında yazdığı şiir

Abdülkadir ve Müşfika İnan çiftinin evlilik cüzdanı

Abdülkadir İnan'ın oğlu Mustafa Yaşar İnan (masadaki sağdan ikinci)
Başkurdistan'da babasını anlatıyor.